

Веселина Минчева

ИЗЯВЕН НАЧАЛЕН УЧИТЕЛ

ГРАМАТИКА

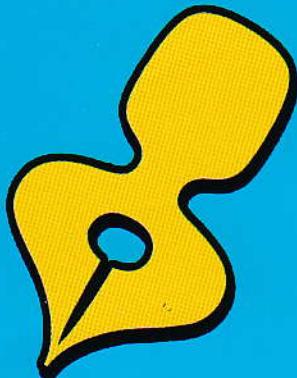
УЧЕБНО ПОМАГАЛО
по български език

с

УПРАЖНЕНИЯ

за

2 ■ клас

съвременно
европейско
образование

СЪДЪРЖАНИЕ

ДА СИ ПРИПОМНИМ НАУЧЕНОТО В ПЪРВИ КЛАС	6
ОБЩУВАНЕ	9
СТРОЕЖ НА ЕЗИКА	11
БЪЛГАРСКАТА АЗБУКА. АЗБУЧЕН РЕД	13
РЕЧНИЦИ. ПРАВОПИСЕН РЕЧНИК	15
ЗВУКОВЕТЕ И БУКВИТЕ В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК	17
ГЛАСНИ ЗВУКОВЕ. УДАРЕНИЕ	20
ПРАВОПИС НА ГЛАСНИТЕ ЗВУКОВЕ	23
СЪГЛАСНИ ЗВУКОВЕ	26
ПИСАНЕ НА СЪГЛАСНИ В СРЕДАТА НА ДУМАТА	29
ПИСАНЕ НА СЪГЛАСНИ В КРАЯ НА ДУМАТА	31
ПРАВОПИС НА СЪГЛАСНИТЕ ЗВУКОВЕ	34
ТРУДНОСТИ ПРИ ПИСАНЕ	36
ДУМИТЕ В РЕЧТА	41
СЪЩЕСТИТЕЛНИ ИМЕНА	44
РОД И ЧИСЛО НА СЪЩЕСТИТЕЛНИТЕ ИМЕНА	46
СЪЩЕСТИТЕЛНИ НАРИЦАТЕЛНИ	
И СЪЩЕСТИТЕЛНИ СОБСТВЕНИ ИМЕНА	50
ПРАВОПИС НА СЪЩЕСТИТЕЛНИТЕ СОБСТВЕНИ ИМЕНА	53
УМАЛИТЕЛНИ СЪЩЕСТИТЕЛНИ ИМЕНА	56
ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА	59
РОД И ЧИСЛО НА ПРИЛАГАТЕЛНИТЕ ИМЕНА	62
ПРАВОПИС НА ПРИЛАГАТЕЛНИТЕ ИМЕНА	66
ГЛАГОЛИ. ЧИСЛО НА ГЛАГОЛИТЕ	69
ИЗГОВОР И ПРАВОПИС НА ГЛАГОЛИТЕ	72
ЧАСТИ НА РЕЧТА	76
ДУМИТЕ ПРИ ОБЩУВАНЕ	82
ИЗРЕЧЕНИЯ	87
ИЗРЕЧЕНИЯ В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК	87
СЪОБЩИТЕЛНИ ИЗРЕЧЕНИЯ	90
ВЪПРОСИТЕЛНИ ИЗРЕЧЕНИЯ	93
ИЗРЕЧЕНИЯТА ПРИ ОБЩУВАНЕ	96
ПРАВИЛНО ПИСАНЕ НА ДУМИТЕ И ИЗРЕЧЕНИЯТА	99
КАКВО НАУЧИХМЕ ЗА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК	106
ОТГОВОРИ	111

ДА СИ ПРИПОМНИМ НАУЧЕНОТО В ПЪРВИ КЛАС

1 Как се пренасят думите на нов ред?

- а) както си искаме;
- б) на цели срички;
- в) не можем да ги пренасяме.

2 Разделете думите на срички:

маса, кораб, хладилник, таралеж, бележник, учебник

3 Разделете думите на срички за пренасяне:

писмо, щъркел, автомобил, учител, очила, светофар, самолет

4 Извадете думите, които не могат да се пренасят:

вода, слон, връх, петел, влак, пръстен, орел, око, патерица, боя

5 Кои от думите са пренесени правилно?

ма-	май-	маргар-	часовн-	уче-	Со-	Българи-	кло-	танць-	о-
газин	ка	ита	ик	ник	фия	я	н	ор	гън

6 Поправете грешките, допуснати при пренасянето на думите. Препишете вярно

Чичо Иван е шо-
фьор. Кара автоб-
ус. Много е вним-
ателен. Спазва вс-
ички пътни знаци. Спир-
а на червен светоф-
ар.

7 На кой ред всички думи могат да се пренасят на нов ред?

- а) цвете, къща, ограда;
- б) котенце, ютия, ухо;
- в) ябълка, слон, игра.

8 В кой от двета текста думите са пренесени вярно?

a) Веселина живее в София. Тя често ходи на Витоша. От планината градът се вижда като на длан.

б) Веселина живее в София. Тя често ходи на Витоша. От планината градът се вижда като на длан.

9 Напишете своето име. Посочете как бихте могли да го пренесете, ако е възможно.

10 Разделете имената на градовете на срички за пренасяне.

София –

Варна –

Плевен –

Монтана –

Търговище –

11 Напишете пропуснатите букви като откриете думата за проверка.

a)

г_ра

○

път

п_тека

○

Петльо

ч_совник

○

горски

р_дина

○

час

п_тел

○

род

б)

си_

○

лениви

скокли_

○

пискливи

лени_

○

горделиви

гордели_

○

сиви

пискли_

○

скокливи

12 Препишете думите в две колонки:

полицаи, трамвай, славеи, герой, тролеи, обой.

един

много

13 Напишете с малка или главна буква думите:

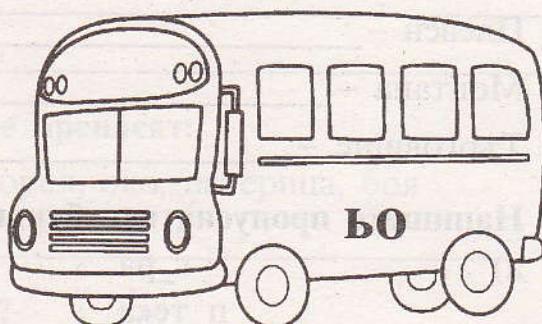
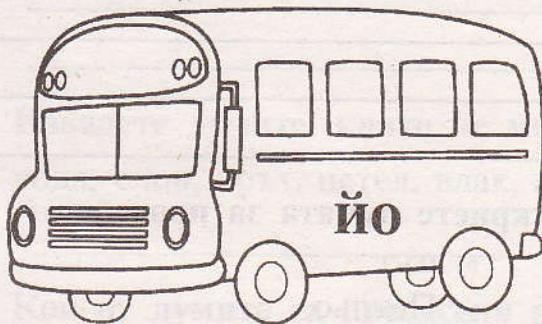
град, витоша, маса, море, марица, димитър, улица, перник.

с малка –

с главна –

14 Поставете пропуснатите знаци в края на всяко изречение.

- a) – Мамо, защо слънцето грее само през деня ()
– Защото тогава звездичките спят ()
- b) – Мамо, защо цветята са толкова пъстри ()
– За да им се радват очичките ни ()

15 Напишете „йо“ или „ъо“ в имената на животните. Кой герой в кой автобус ще се качи?

За __ Ба __, Скокл __, Петл __, Тарл __, Охл __, __ ри.

ОБЩУВАНЕ

Запомнете!

Хората общуват помежду си, като използват езика.

Общуването бива:

- устно общуване** – когато сме близо един до друг; един говори – друг го слуша;
- писмено общуване** – когато сме далече един от друг; един пише – друг чете написаното.

Общуването е приятно и успешно, когато се използват **учтиви думи** – моля, благодаря, заповядай, извинявай; когато се използват **думи за поздрав** – добър ден, добро утро и т. н.

Упражнения:

1 Писмено или устно е общуването, когато:

- бабата чете приказка на внучето си; _____
- Мими говори по телефона с Ива; _____
- Александър работи на компютър. _____

2 Определете вида общуване.

- Хък, казал ли си някому за – онова?
- За кое?
- Знаеш за кое.
- Разбира се, че не съм.
- Нито думичка?
- Нито думичка, Господ да ме убие. Защо ме питаш?
- Страхувах се.
- Ха, та ние не бихме живели и два дни, ако работата се разкрие.

(Марк Твен)

3 Подчертайте учивите думи и ги препишете. Напишете с тях по едно изречение.

моля, вървя, заповядай, уча, извинявай, ако обичаш, плувам, благодаря

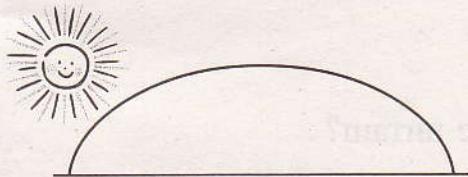
4 Определете вида на общуването в текста и посочете училищните думи.

- Добро утро, Марти!
- Добро утро, мамо!
- Как спа, миличък?
- Чудесно, мамо. И да знаеш – сънувах странен сън. Бях на кораб и пътувах за далечни страни.
- Дано това пътуване стане и в действителност, сине!
- Благодаря, мамо.

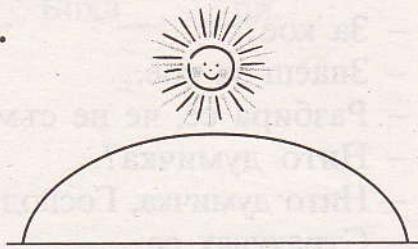
5 В кой от двата текста се използват училищни думи? Подчертайте ги.

- a) – Ина, ела тук!
 – Идвам.
 – Дръпнете се оттук!
 – Ели, вземи си фъстъци.
- b) – Ина, ако обичаш, ела тук!
 – Добре, идвам.
 – Моля, дръпнете се оттук!
 – Заповядай, Ели, вземи си фъстъци.

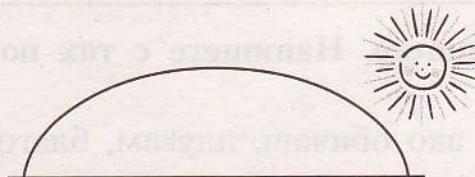
6 Напишете поздравите, които ще употребите.

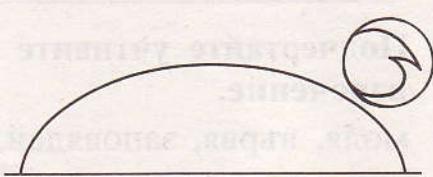
сутрин: _____

на обяд: _____

вечер: _____

нощем: _____

СТРОЕЖ НА ЕЗИКА

Запомнете!

Езикът е изграден от звукове, подредени в определен ред.

*Няколко звука, подредени в определен ред, образуват **дума**.*

Думите можем да ги изговаряме на малки части – *срички*.

Сричките са толкова, колкото пъти си отворим устата при изговора на думата. Ако поставим юмрук под брадата си и изговаряме думата, колкото пъти си отворим устата, толкова са сричките – за кратко казваме – „сричка – с брадичка“.

*Колкото са **гласните звукове** в думата, толкова са **сричките**.*

*Думи, свързани по смисъл, образуват **изречения**.*

*Изречения, свързани по смисъл, образуват **текст**.*

Упражнения:

1 Определете броя на сричките в следните думи!

знаме – сп.

череша – сп.

майка – сп.

машина – сп.

ягода – сп.

лято – сп.

рай – сп.

родина – сп.

поляна – сп.

панделка – сп.

маймуна – сп.

влак – сп.

2 С дадените срички образуйте думи. Запишете ги!

ма

кни

га

ни

на

ли

па

пла

на

1. _____

2. _____

3. _____

3 Свържете думите в изречения. Направете схема на всяко изречение.

поляната

пасе

На

магаре.

облаците

Слънцето

показа

се

зад

пиленцата

Баба

храни

Мара.

4 Определете броя на думите в изреченията:

1. Петъо тръгна на училище. — думи
2. Иван си купи нова кола. — думи
3. Баба свари вкусна супа. — думи
4. Татко работи на гарата. — думи
5. Малкият Свilen рита шарена топка. — думи.

5 Попълнете пропуснатите букви в думите. Препишете пословиците.

Пе_има Пе_ко не ч_кат.

Ко_то не ра_оти, не тря_ва да яде.

1.

2.

6 Подредете изреченията в текст.

- От каймата мама приготви вкусни кюфтенца.
- Отидохме с мама на пазар.
- Купихме зеленчуци, кайма и мляко.

7 На кой ред са записани само звукове?

- а) ро, л, ок, су;
- б) р, й, о, в;
- в) ве, не, ъ, и.

8 На кой ред са записани само срички?

- а) ма, не, лу, ши;
- б) с, ла, сту, а;
- в) ми, г, у, ле.

БЪЛГАРСКАТА АЗБУКА.

АЗБУЧЕН РЕД

Запомнете!

Азбука – това са всичките букви в един език, подредени в определен ред – **азбучен ред**.

Азбучният ред ни помага да откриваме думи в различни речници и указатели.

Упражнения:

- 1 Напишете българската азбука:

- 2 Определете коя по ред в азбуката е буквa:

а – р – е – ж –
в – д – н – о –

- 3 Определете с коя буквa започват имената на писателите и коя по ред е тя в азбуката.

Елин Пелин – _____

Иван Вазов – _____

Дора Габе – _____

Ангел Караджев – _____

Валери Петров – _____

- 4 Напишете трите си имена. Определете с коя буквa започват и коя по ред е тя в азбуката.

5 Открийте коя буква е номер:

6 –	_____	16 –	_____
4 –	_____	20 –	_____
10 –	_____	15 –	_____
12 –	_____	3 –	_____
2 –	_____	8 –	_____

6 Напишете две думи, които започват с третата буква от азбуката:

– две думи с петата буква от азбуката:

– две думи с деветата буква от азбуката:

7 Подредете думите по азбучен ред.

аптека, въже, биберон, овен, дъска, чиния

8 Подредете имената по азбучен ред:

Виктория, Ралица, Боян, Симеон, Мария, Анелия, Йоан

9 Подредете думите по азбучен ред:

ананас, аспирин, бреза, боя, вятър, вода

10 На кой ред думите са подредени по азбучен ред?

- маса, стол, язовир;
- лайка, елен, роза;
- агне, ябълка, слънце.

11 Подредете книгите по азбучен ред, по фамилните имена на авторите им.

- „Том Сойер“ – Марк Твен
- „Стас и Нели“ – Хенрик Сенкевич
- „Патиланско царство“ – Ран Босилек
- „Пипи Дългото чорапче“ – Астрид Линдгрен
- „Ането“ – Ангел Карадийчев

РЕЧНИЦИ. ПРАВОПИСЕН РЕЧНИК

Запомнете!

Речникът е книга, в която са записани думите в един език по азбучен ред.

Речниците се използват за:

а) проверка на правописа на думите в даден език (*правописен речник*);

б) определяне значението на думите в определен език – *тълковен* или *енциклопедичен речник*;

в) за *превеждане на думи от един език на друг*. Например от български език на английски език, на немски, испански, руски и т. н.

Думите, които започват с една и съща буква, се подреждат по азбучен ред според втората буква. Ако и тя е еднаква – според третата буква и т. н.

Упражнения:

1 Като използвате **енциклопедичен (тълковен речник)**, определете значението на следните думи:

– таралеж – _____

– звезда – _____

– родина – _____

– влак – _____

– планина – _____

2 Открийте, според описание в тълковния речник, думата:

– завивка от дебела вълнена или памучна тъкан – _____

– силен, стихиен огън, който опустошава всичко – _____

– женска рожба – _____

– стая за спане – _____

– дете, което ходи на училище – _____

3 Подредете думите по азбучен ред, както биха били подредени в правописния речник:

- а) агне, арфа, аптека, антена, aria;

- б) кълвач, капка, картоф, кюнец, кафе;

- в) театър, топка, тенис, треньор, трактор.

4 Проверете в правописния речник правописа на думите:

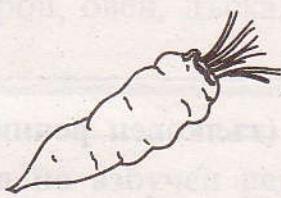
ог^а_ън

об^о_увки

морко^в_ф

за^и_йче

5 Като използвате правописен речник, напишете пет думи, които започват с:

а) буква -о: _____

б) буква -у: _____

6 В кой речник е описано значението на думите?

- а) тълковен (енциклопедичен);
- б) правописен.

7 Правилно ли са подредени думите в правописния речник? Ако не са – подредете ги вие!

а) азбука, ананас, алея, апликация, акордеон;

б) блуза, боза, блок, билет, балет;

в) панталон, пиле, портокал, пирон, песен.

ЗВУКОВЕТЕ И БУКВИТЕ В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Запомнете!

Броят на буквите в българския език е различен от броя на звуковете. Буквите са **30**, а звуковете – **45**.

Звуковете в българския език биват:

(A) гласни → а-ъ, о-у, е-и

(B) съгласни

– р, л, м, н, ѝ

– б, в, г, д, ж, з, дж, дз

– п, ф, к, т, ш, с, ч, ц, х

Буквите: **щ** = **ш + т** → 1 б. 2 зв.

я, ю → са 2 звука → **йа; ѹу** → в определена позиция

Буквата **ъ** е само знак, буква. Тя не е звук.

Звуковете **дж, дз** се пишат с 2 букви, но са 1 звук.

Упражнения:

1 Колко букви има българската азбука?

- a) 28 б) 30 в) 31

2 Броят на буквите в българския език равен ли е на броя на звуковете?

- a) да б) не

3 Напишете гласните звукове в българския език:

4 Кои звукове в българския език се пишат с 2 букви?

5 Напишете по три думи, съдържащи букви **щ, я, ю**.

щ _____

я _____

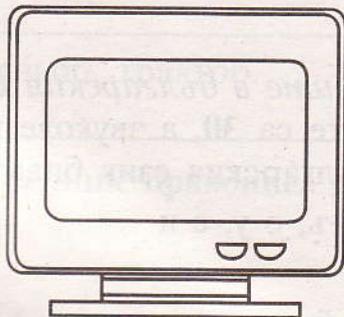
ю _____

6 Какво знаете за „ъ“?

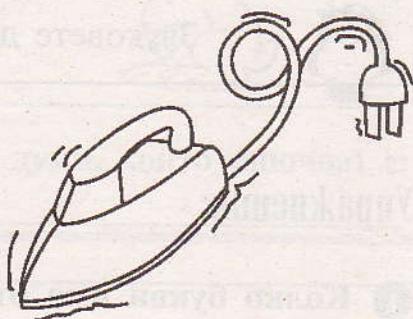
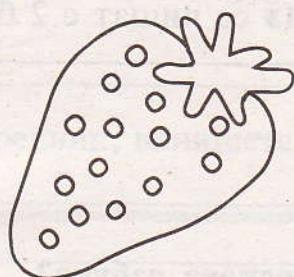
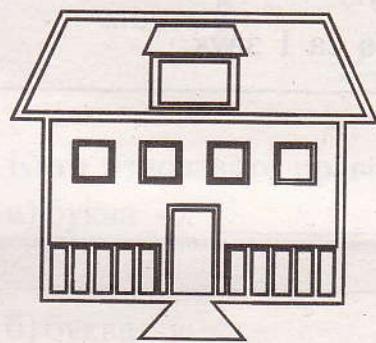
- а) той е звук; б) той е само буква.

7 Напишете думите под картилките. Колко гласни и колко съгласни звука имат?

а)

б)

8 Напишете три думи с дз.

9 Напишете пет думи с джс.

- 10** Напишете по едно изречение с думите:

юнак, лястовица, поща, танцъор, ябълка.

- 11 Подчертайте думите, в които броят на буквите е равен на броя на звуковете.

маса, ножица, джоб, танцьор, пейка, замък, жаба, ястреб

- 12 Подчертайте думите, в които звуковете са повече от буквите:

ясен, юрган, поща, куче, камила, леща, джудже

- 13 Подчертайте думите в следните изречения, в които броят на звуковете не е равен на броя на буквите. Прешипете изреченията.

Катя е танцьорка.

Построихме нова къща.

Щъркелите отлетяха на юг.

Кольо и Вальо са футболисти.

Яна и Юлия са фризьорки.

Имам нови джапанки.

В тенджерата се вари супа.

ГЛАСНИ ЗВУКОВЕ. УДАРЕНИЕ

Запомнете!

Гласните звукове в българския език са 6. Можем да ги свържем по двойки:

а-ъ о-у е-и

Колкото са гласните звукове в една дума, толкова са и сричките.

Една от сричките в дадена дума се чува по-силно от останалите. За тази сричка казваме, че е под ударение.

Ударение е по-силното звучене на една сричка в дадена дума, спрямо останалите срички.

Упражнения:

1 Колко гласни звука има в българския език?

- а) 6;
- б) 8;
- в) 7.

2 Напишете гласните звукове по двойки:

а - о - е -

3 Напишете по три думи, в които гласните да са:

а) само гласен звук *-a* - _____

б) само гласен звук *-ъ* - _____

в) само гласен звук *-o* - _____

г) само гласен звук *-y* - _____

д) само гласен звук *-e* – _____

е) само гласен звук *-i* – _____

4 Как определяме броя на сричките?

- а) като броим буквите;
- б) като броим гласните звукове;
- в) като броим всички звукове.

5 Определете броя на сричките в дадените думи и поставете ударения.

море – сп. папагал – сп. орел – сп.;

стол – сп. лале – сп. улица – сп.

6 Заменете гласните звукове в дадените думи с друг гласен, така че да се получи нова дума:

лак сак пот

л__к с__к п__т

л__к с__к п__т

7 Поставете ударението на всяка дума:

агне, магаре, риба, лимон, домат, елха, кафе, футбол, топка, капка

8 Свържете ударените срички и ще получите нови думи. Кои са те?

вана – заек риба – захар море – кака мазе – ламя

9 По какво се различават думите:

кòла – колà вълна – вълнà пилà – пѝла

С всяка от тях напишете по едно изречение.

- 10 Подредете думите в 3 колонки, според това къде им е ударението – на 1-та, на 2-та или на 3-та сричка.

книга, мотор, прозорец, чаша, магазин, гроздобер, врата, мишка, машинист

I гр.

II гр.

III гр.

- 11 Поставете ударенията на думите в изреченията:

Валя силен дъжд.

Бате купи сладолед.

Отидох в планината.

Написах бележка.

Гълъбът кацна на прозореца.

Дадох зърна на кокошките.

- 12 Има ли думи в задача 11, които, ако си сменят ударението, си сменят и значението? Кои са те? Напишете с тях по едно изречение.

ПРАВОПИС НА ГЛАСНИТЕ ЗВУКОВЕ

Запомнете!

Гласните звукове в една дума не се чуват еднакво ясно. Гласният звук, който е под ударение, се чува ясно, но гласният, който е в неударена сричка, не се чува ясно, и може да се сгреши при писане.

За да сме сигурни в правописа, е необходимо да намерим дума за проверка, при която ударението да се премести на съмнителния гласен звук.

Има думи, които нямат думи за проверка. Тогава търсим помощта на *правописния речник* и запомняме как се пише думата.

Упражнения:

- 1 Попълнете „а“ или „ъ“, като напишете дума за проверка. Напишете с три от думите по едно изречение.

п ^а _ъ тека	-	п ^а _ъ кав	-
п ^а _ъ рволак	-	п ^а _ъ зач	-
пр ^а _ъ шец	-	р ^а _ъ зумен	-
Б ^а _ъ лгария	-	б ^а _ъ рзина	-
ц ^а _ъ рица	-	в ^а _ъ же	-

- 2 Попълнете „о“ или „у“. Напишете дума за проверка. Напишете с три от думите по едно изречение.

в ^о _у да	-	о ^у ченник	-
г ^о _у твач	-	б ^о _у квар	-
г ^о _у сподин	-	к ^о _у жух	-
д ^о _у бр이나	-	гл ^о _у хота	-

^о_уко

—

циг^о_улар

—

- 3 Попълнете „е“ или „и“. Напишете дума за проверка. Напишете с три от думите по едно изречение.

^м_исо

—

ед^е_инища

—

^л_исица

—

пл^е_ите

—

^п_ител

—

зв^е_изда

—

^м_ите

—

цв^е_итя

—

- 4 Свържете посочените думи с думите за проверка и попълнете липсващата буква.

б__ща

горд

чебник

Коледа

г__рделив

бащин

к__ледар

опит

ч__плив

чупя

питвам

уча

- 5 Коя дума може да използвате, за да направите проверка? Подчертайте я.

л^о_увец — лов, ловувамд^о_умакиня — домашно, домн^о_увина — новинар, новт^а_ъга — тъжен, тъгувамс^ъ_анувам — сънлив, сън

- 6 Попълнете пропуснатите букви в думите, като направите проверка на правописа им.

В г^ората видях с^арничка.Чичо Георги е голям л^о_увец.Зам^а_ълчаха птиците в г^ората.Л^а_ъвицата се л^огледа застрашително.В^а_ълкът е кр^а_ъвожадно животно.Ж^а_ълтурчетата осеяха п^о_уляната.

- 7 Напишете вярно имената на децата. Направете проверка. С три от имената напишете по едно изречение.

Ла^ачезар – _____

Ро^осица – _____

До^убрин – _____

Кра^астан – _____

Па^арван – _____

Ва^асил – _____

- 8 Коя дума при кое дете ще отиде? Ще познаете, като попълните вярната буква в следните думи:

- пр^ашец
- в^алче
- бр^аспар
- зак^ачлив
- вр^абче
- в^адичар
- здр^авина

9 Диктовка:

Моята родина е България. Тя е малка, но много красива страна. В нея има високи планини, прекрасни долини, плодородни равнини.

Лете се къпем във водите на нейните реки, почиваме на златните пясъци на лазурното Черно море, дишаме чистия планински въздух.

Зиме се пързалияме по чудесните снежни писти.

Чудесна е моята родина!

СЪГЛАСНИ ЗВУКОВЕ

Запомнете!

Съгласните звукове в българския език са 2 вида: **звукни** и **беззвучни**.

При изговор на звучните съгласни се чуват звук и шум.

При изговор на беззвучните съгласни се чува само шум.

Звучните съгласни са скрити в няколко думи:

– звучни съгласни, които *нямат* другарчета беззвучни съгласни, са скрити в думите:

Л а М а Р и Н а + й

– звучни съгласни, които *имат* другарчета беззвучни съгласни, са скрити в думите:

ваза, дъга, жаба + дж и дз

Беззвучните съгласни са съответните другарчета на:

зв. съгласни беззв. съгласни

в	_____	ф
з	_____	с
д	_____	т
г	_____	к
ж	_____	ш
б	_____	п
дж	_____	ч
дз	_____	ц

x → няма другарче звучен съгласен

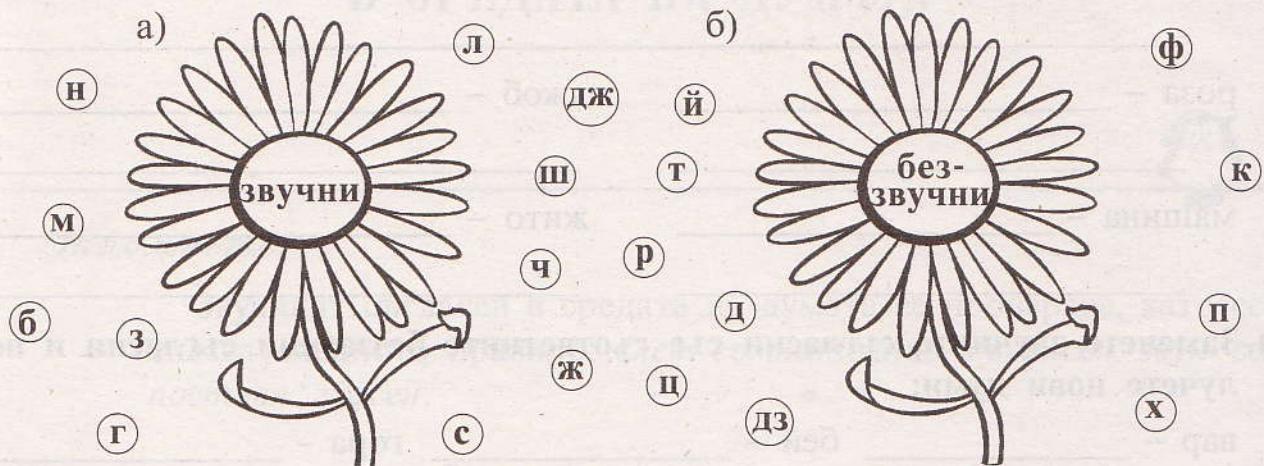

Упражнения:

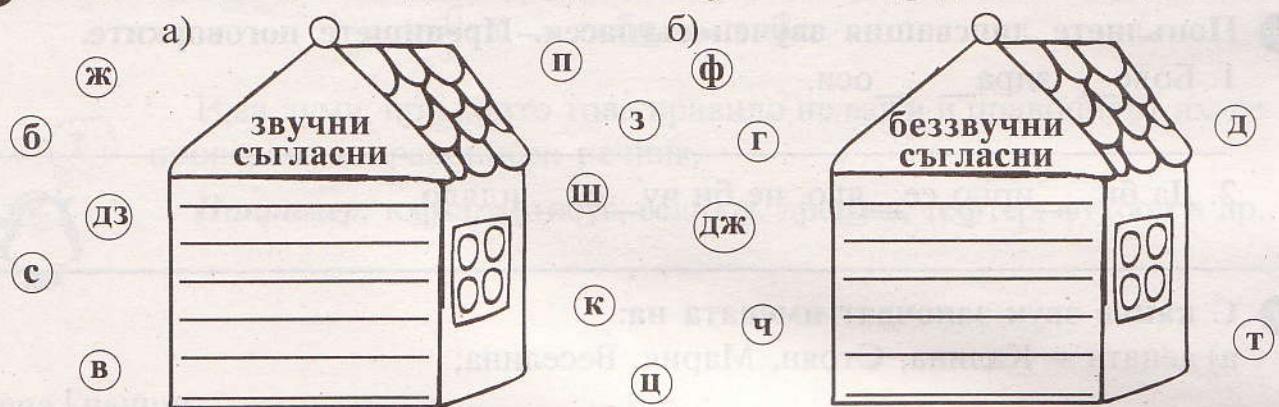
1 Колко вида са съгласните звукове в българския език?

- а) звучни и беззвучни;
- б) звучни и тихи;
- в) беззвучни, шумни.

2 В кое цвете ще попаднат следните звукове?

3 В коя къща ще попаднат следните звукове? Подредете ги по двойки.

4 Какъв звук съм?

а -	й -	л -	ф -
р -	о -	е -	с -
н -	п -	ж -	ъ -
ш -	м -	т -	д -

5 Какви звукове са написани в:

a) а-ъ, о-у, е-и б) р, л, м, н, й в) ѕ, с, п, т, ф, х

а - б - в -

6 Определете вида на съгласните звукове в следните думи:

сок - книга -

мече - песен -

вода –

роза –

машина –

фенер –

джоб –

жито –

- 7** Заменете звучните съгласни със съответните беззвучни съгласни и получете нови думи:

вар – бей – гора –

гол – Зара – роза –

- 8** Попълнете липсващия звучен съгласен. Препишете поговорките.

1. Боле__ здра__ оси.

2. Да би __ирно се__яло, не би чу__о __идяло.

- 9** С какъв звук започват имената на:

а) децата – Калина, Стоян, Мария, Веселина;

б) животните – Зайо Байо, Рунтавелка, Лиса, Вълчан.

- 10** Напишете трите си имена и определете с какъв звук започват.

- 11** Напишете по пет имена на:

а) цветя, които започват със звучен съгласен;

б) цветя, които започват с беззвучен съгласен.

ПИСАНЕ НА СЪГЛАСНИ В СРЕДАТА НА ДУМАТА

Запомнете!

Звучният съгласен в средата на думата се проверява, като се спазва следното правило: *след съмнителния съгласен звук се поставя гласен.*

Например: лъ^Вче → лъвa → лъвче

гъ^бка → гъбa → гъбка

Има думи, при които това правило не важи и правописът им се проверява в правописен речник.

Например: юфка, автобус, веднъж, дрешка, тефтер, футбол и др.

Упражнения:

- 1 Попълнете върната буква. Направете проверка. С три от думите напишете изречения.

зъ^бче – _____

фотографка – _____

ль^вче – _____

зографски – _____

бъбри^вко – _____

извивка – _____

сладко – _____

пеперудка – _____

съседка – _____

площадка – _____

- 2** Правилно ли са написани думите? Направете проверка. Колко думи са написани правилно? Подчертайте ги!

питка – _____ ребуз – _____
 пешехотци – _____ риска – _____
 блузка – _____ теменушка – _____
 лъшкиния – _____ книжка – _____
 первасче – _____ Любчо – _____

- 3** Поправете допуснатите правописни грешки в имената на хората. Направете проверка.

Люпчо – _____ Стевка – _____
 Снешка – _____ Теменушка – _____
 Жифко – _____ Здрафко – _____
 Влатко – _____ Слафка – _____
 Зладко – _____ Мидко – _____

- 4** Поправете допуснатите правописни грешки в изреченията.

Нашият котарак се казва Игрифко.
 Имам отличен на диктофката.
 Град Плевен се намира в Дунафската равнина.
 Стевчо е много срамежлив.
 Слафчо и Мирославчо са приятели.
 Здравето е най-голямото богадство на човека.
 Без труд, почиfkата не е слатка.

- 5** Коя буква ще поставите в думичките?

ло_ка	д	т	морко_че	в	ф
кни_ка	ж	ш	вла_че	г	к
жа_ка	б	п	ри_ка	з	с

- 6** Диктовка.

Малко пароходче на около една миля под градчето леко се носеше по течението на реката. Широката му палуба изглеждаше пълна с хора. Множество лодки сновяха около корабчето, но момчетата не можеха да разберат отдалеч какво правеха хората в лодките. Изведенъж от страна на корабчето се появи бяла струйка пушек и докато се разпръсне и издигне като ленив облак, пак се чу предишният глух тътенеж. (Mark Twain)

ПИСАНЕ НА СЪГЛАСНИ В КРАЯ НА ДУМАТА

Запомнете!

Българският език е труден за писане, защото понякога звучните съгласни в края на думата се чуват като беззвучни.

Правописът им се проверява по следния начин:

(A) Звучният съгласен звук в края на думата се проверява, като след съмнителния съгласен звук в края на думата се поставя гласен звук.

Например: гра^Д_Т → града → град

карто^Ф_В → картофи → картоф

Упражнения:

- 1 Попълнете вярната буква. Направете проверка. С три от думите напишете изречения.

стро^Г_К - _____

щасти^Ф_В - _____

хирур^Г_К - _____

учти^Ф_В - _____

цирко^Ф_В - _____

бодли^Ф_В - _____

гъль^Б_П - _____

све^Ж_Ш - _____

джо^Б_П - _____

пъле^Ж_Ш - _____

боро^Ф_В - _____

здрав^Ф_В - _____

вра^Г_К - _____

подви^Г_К - _____

- 2** Правилно ли са написани думите? Направете проверка. Колко от тях са написани правилно? Подчертайте ги!

грат – _____

нож – _____

брат – _____

ринг – _____

растеж – _____

вход – _____

младеш – _____

млад – _____

- 3** Кое от двете деца е написало вярно думите? Направете проверка и поправете допуснатите грешки.

а) водопад – _____

доклад – _____

слънчев – _____

срамежлив – _____

бърз – _____

съпруг – _____

б) адрес – _____

надлес – _____

сънлиф – _____

сиф – _____

млат – _____

строк – _____

- 4** Поправете грешките в следните изречения. Направете проверка.

Грат София е столица на България.

Ябълката е много полезен плот.

В морето плаваше корап.

Явор купи хляп и шоколад.

В небето летеше ястrep.

5 Напишете правилната буква:

С огромен ко^Жш и бял калпа^Гк

аз ида – гост на всички дра^Гк.

По моите мигли трепка скре^Жш,

но аз вървя пак бодър, све^Жш.

И нося тук на своя гръ^бп

за всякого подарък скъ^бп.

(Асен Разцветников)

6 Коя звезничка при коя дума ще засвети?

наро__

жера__

ръ__

скъ__

кафе__

фла__

ПРАВОПИС НА СЪГЛАСНИТЕ ЗВУКОВЕ

1 Попълнете пропуснатия съгласен, като напишете дума за проверка:

вра^бче – _____

гъль^бче – _____

ль^вче – _____

фла^гче – _____

гръ^бче – _____

кни^жка – _____

ло^дка – _____

ри^бка – _____

гла^зче – _____

чора^бче – _____

2 Открийте грешките в написаните думи. Поправете ги. Препишете вярно думите:

площатка, прикаска, извишка, зъпче, гратче, брадче, мрафка, шоколатче

3 Открийте вярно написаните думи. Поправете грешните думи. Препишете всички думи вярно.

ягодка, гъпка, корабче, труд, драк, пеперудка, хляп, орис

4 Напишете вярно имената на децата:

а) Сте_чо, Сла_чо, Миросла_, Здра_ко, Вла_ко, Жи_ко;

б) Йо_ка, Сне_ка, Сте_ка, Лю_ка Сла_ка, Темену_ка.

5 Поправете допуснатите правописни грешки в изреченията. Препишете вярно изреченията.

Мокър от дъжд не се бои.

Прекален светец и богу не е драк.

С трут и постоянство всичко се постига.

Здравето е най-голямото богадство на човека.

Без трут, почифката не е слатка.

- 6 Открийте срещените думи в текста. Направете проверка на правописа им. Препишете го вярно.

Татко ми купи ноф велосипет. Всяка сутрин го карам на площадката пред блока. С Влатко и Миролюп се надпреварваме. Много е весело.

ТРУДНОСТИ ПРИ ПИСАНЕ

Запомнете!

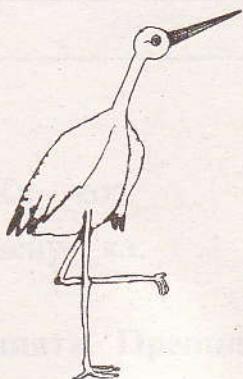
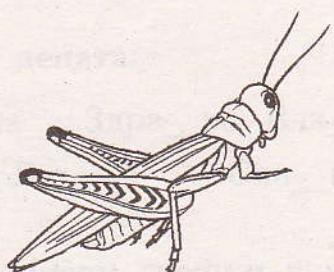
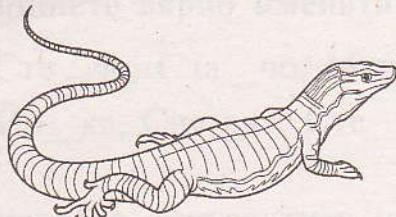
При писане на български език можем да срещнем трудности, тъй като в него има:

- ❖ буква, с която се записват 2 звука
щ = **ш + т** (когато са един до друг)
- ❖ буквите **я** и **ю** → **я = йа, ю = йу** в определени позиции
- ❖ **в** – не е звук. Той е *само буква*.
- ❖ **ъо** – пише се след *съгласен звук*
- ❖ **йо** – пише се след *гласен звук*
- ❖ има звукове, които се *пишат с 2 букви*
дж → 2 б., 1 зв. **дз** → 2 б., 1 зв.

Упражнения:

- 1 Напишете имената на животните. С всяка от думите напишете по едно изречение.

- 2 Напишете пропуснатата буква – „щ“ или „ш“.

къ_а

фи_

ба_а

_епсел

по_а

ма_еха

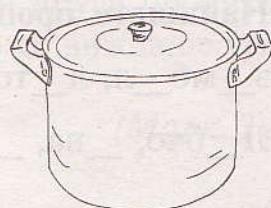
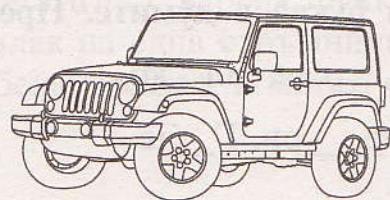
_каф

ко_

- 3 В коя от думите броят на звуковете е повече от броя на буквите. Подчертайте ги. С три от тях напишете по едно изречение.

круши, клещи, щастие, шапка, майка, училище, кълвач, чаша, щека, щори

- 4 Напишете имената на предметите под картичките им. Напишете по едно изречение.

- 5 Подчертайте думите, в които има разлика в броя на буквите и броя на звуковете. С подчертаните думи напишете по едно изречение.

щепсел, шипка, щърбав, добруджанец, пощаджийка, фотограф, дълънка

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

6 Препишете изреченията, като напишете пропуснатите букви.

ъркелите се събраха на ливадата.

Чичо Иван работи в по_ата.

Къ_ата на баба е близо до реката.

Обичам компот от __ __анки.

Лили има нови __ __апанки.

7 Напишете пропуснатата буква в думите. Препишете ги.

з__мб__л, л__то, __года, __сен, мл__ко,

Л__бcho, __на, __на, __вор, __ри, Г__ла

8 Напишете по едно изречение с думите:

люляк – _____

ято – _____

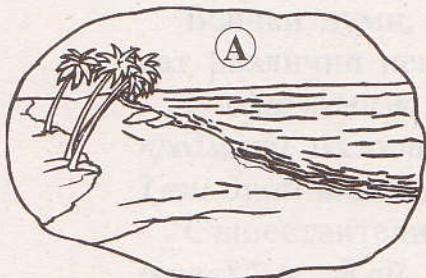
хартия – _____

юнак – _____

9 На кой остров трябва да попаднат думите?

(A)

звуковете са
повече от буквите

шегаджийка

баща

ястреб

леща

юг

щастие

джунгла

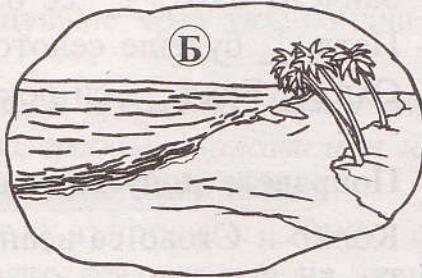
джойстик

гащиризон

дзънка

(B)

буквите са
повече от ззвуковете

10 В кои думи има трудности при писането. Подчертайте ги.

Точно в този миг Том срещна най-доверения си приятел Джо Харпър – тъжен и разстроен като него самия и както изглеждаше, и на неговото сърце тежеше никаква мъка, и той си бе наумил нещо.

Към полунощ Том пристигна с варена шунка и разни други провизии и се скри в гъстия храсталак на една стръмнина, откъдето се виждаше уговореното място. Нощта беше звездна и много тиха.

(Марк Твен)

11 Кога се пише „ъо“?

- а) след гласен звук;
- б) след какъвто и да е звук;
- в) след съгласен звук.

12 Кога се пише „йо“?

- а) след гласен звук;
- б) след съгласен звук;
- в) винаги.

13 Напишете „йо“ или „ъо“:

бул__н, трикол__р, __то, танц__р, __од, ревл__, фриз__р, ма__р

14 Попълнете „йо“ или „ъо“ в имената:

Вал__, __то, Пе__, Светл__, __рдан, __нка, Пет__, Сто__

15 Попълнете „йо“ или „ъо“:

За __ Ба __ обича моркови.

Тарл __ се търкаля в листака.

Врабчето Рошл __ подскачаше от клон на клон.

Зайчето Скокл __ се озърташе страхливо.

Петл __ будеше селото.

Охл __ Бохл __ си показва рогцата.

16 Поправете допуснатите правописни грешки.

Колио и Стойо са асансьорни техници.

Ванио обича да рисува.

Актюорите изиграха пиецата блестящо.

На площада се развя българският триколор.

Панаьот е боксийор.

17 Препишете текста. Подчертайте думите, в които има трудности при писането.

Зайо мина край кошерите на пчелите, които също събираха мед от есенните цветя. После се спусна към големия горски мравуняк. Мравките също събираха и пренасяха в своите хамбари зърна от нивите.

– Ех, всички работят, всички пълнят къщите си с храна. Каква ли е тая зима, та толкова се боят от нея? – И сърцето му трепна пред непозната зима.

(Лъчезар Станчев)

ДУМИТЕ В РЕЧТА

Запомнете!

Всички думи, които използваме и общуваме чрез тях, означават различни неща.

С една голяма част от думите назоваваме предмети, части от предмети, растения, животни, имена на хора, градове, държави и т. н. Тези думи в българския език се наричат **съществителни имена**.

Съществителните имена ги откриваме с въпросите: „Какво е това?“ и „Кой е това?“ Думата, с която отговаряме на тези въпроси, е **съществително име**.

Например: – Какво е това? – Това е чанта.

Думата **чанта** е **съществително име**.

Друга голяма част от думите означава признания или качества на предметите. Тези думи в българския език се наричат **прилагателни имена**.

Откриваме ги с въпросите: „Какъв? Каква? Какво? Какви?“

Например: – Какъв панталон? – Дълъг.

Думата **дълъг** е **прилагателно име**.

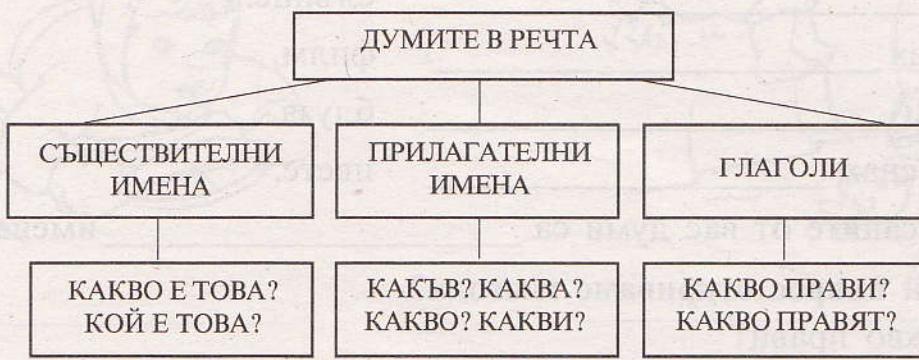
В българския език има и думи, които означават действия или състояния на предметите. Тези думи се наричат **глаголи**.

Откриваме ги с въпросите: „Какво прави?“ или „Какво правят?“

Например: – Какво прави кучето? – Лае.

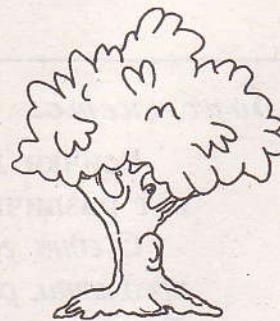
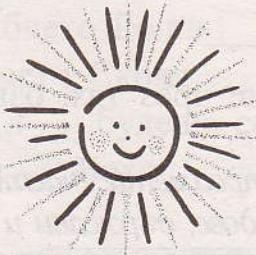
Думата **лае** е **глагол**.

Освен съществителни имена, прилагателни имена и глаголи в българския език има и други думи, които използваме. Те се изучават в по-горните класове.

Упражнения:

- 1** Отговорете с една дума на въпроса: Какво е това?

Думите, с които отговорихте, са _____ имена.

- 2** Подчертайте думите, които означават предмети:

висок, четка, мургаво, книга, бор, влак, пее, кораб, маса, чист

- 3** Напишете какъв може да е посоченият предмет:

прозорец	учебник
рокля	филм
палто	маса
килим	обувки
телевизор	ябълка

Написаните от вас думи посочват _____ на предмета.

Те се наричат _____ имена.

- 4** Допълнете пропуснатите думи. На кой въпрос отговарят?

Духа _____ вятър.

Купих _____ диван.

Грее _____ слънце.

Гледах _____ филм.

Имам _____ блуза.

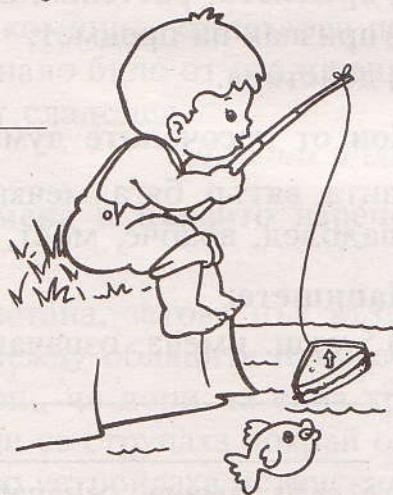
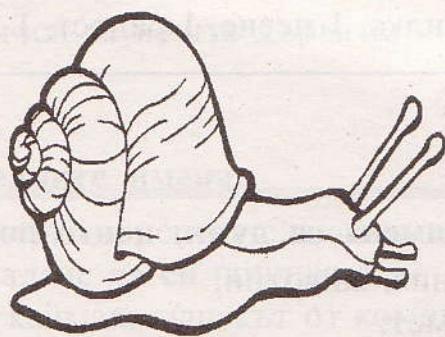
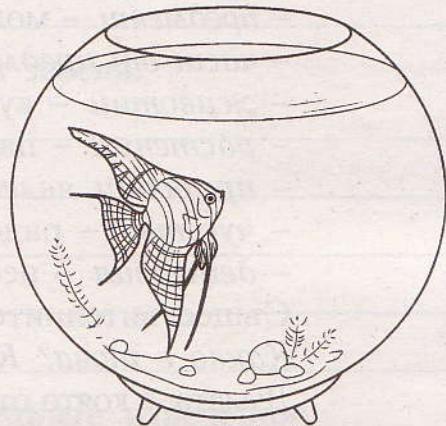
Откъснах _____ цвете.

Написаните от вас думи са _____ имена.

- 5** С кой въпрос откриваме глагола?

- a) Какво прави?
- б) Какво е това?
- в) Какъв? Каква? Какво? Какви?

- 6 Подчертайте думите, които показват действия. С кой въпрос ги откриваме?
 лампа, горим, тича, телефон, блести, жълто, ютия, говори, смята, плува
 Подчертаните от вас думи са _____.
- 7 Кой какво прави?

Думите, с които отговорихте, са _____.

СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА

Запомнете!

Съществителните имена са думи, които означават:

- предмети – молив, камък, топка и т. н.
- част от предмет – дръжка, седалка, облегалка, ръкав и т. н.
- животни – куче, котка, кълвач, тигър и т. н.
- растения – цвете, роза, дъб, явор, смърч и т. н.
- природни явления – буря, пек, суши, дъжд, дъга и др.
- чувства – радост, щастие, тъга, болка, обич и др.
- действия – пеене, рисуване, четене, ритане и т. н.

Съществителните имена ги откриваме с въпросите:

Какво е това? Кой е това? Какво са това?

Думата, с която отговаряме на тези въпроси, е *съществително име*.

Внимание! Пред всяко съществително име може да се постави единица!

1 стол, 1 билка, 1 пеене, 1 радост, 1 лале, 1 скачане и т. н.

Упражнения:

1 Съществителните имена са думи, които показват:

- а) предмети, растения, животни;
- б) признак на предмет;
- в) действия.

2 Кои от посочените думи са съществителни имена. Подчертайте ги!

чанта, вятър, бяга, мечка, слон, червено, рита, химикалка, изпитва, синьо, сладолед, врабче, мост, дълъг, шие, зима

3 Напишете:

- а) 5 същ. имена, означаващи зеленчуци;

- б) 5 същ. имена, означаващи плодове;

- в) 5 същ. имена, означаващи животни;

г) 5 същ. имена, означаващи природни явления;

д) 4 същ. имена, означаващи сезони, годишни времена.

4 Довършете изреченията със съществителни имена:

В гората пее _____

Разхождам се в _____

Яна има нови _____

Обичам вкусни _____

Поливам цветята с _____

5 Подчертайте съществителните имена в следните изречения:

Гарван грачи на комин.

Кума Лиса точи млин.

Кумчо Вълчо от гората носи за пещта дървата.

Зайо Байо пещта пали.

(По Ран Босилек)

6 Подчертайте съществителните имена.

Някога в Болоня построили дворец от сладолед точно на Големия площад и децата идвали отдалече да си поблизват.

Покривът бил от разбит каймак, пушекът от комините от захарен памук, комините от захаросани плодове. Всичко останало било от сладолед: врати от сладолед, стени от сладолед, мебели от сладолед.

(Джани Родари)

**7 Диктовка. Подчертайте съществителните имена в първото изречение.
Какво означават?**

Ала веднага след залез слънце вятърът престана, затова пък въздухът стана задушен и тежък. Отначало тук-таме между облаци просветваха звезди, но след това падна такава мрачна нощ, че дори на една крачка нищо не се виждаше. Малките пътешественици се струпаха покрай огъня, вслушвайки се в писъците на маймуните, които устроиха истински цирк в близката гора. Пригласяха им скимтенето на чакалите и разни други непознати гласове.

(Хенрик Сенкевич)

РОД И ЧИСЛО НА СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ ИМЕНА

Запомнете!

Съществителните имена имат род и число.

Ако пред съществителното име поставим думата **един –**

един мъж – същ. име е от мъжки род (м. р.)

ако поставим думата **една –**

една жена – същ. име е от женски род (ж. р.)

ако поставим думата **едно –**

едно дете – същ. име е от среден род (ср. р.)

Съществителните имена имат и число. Ако говорим за един предмет, за едно съществително име, то тогава съществителното име е в единствено число (ед. ч.).

Ако говорим за много предмети, то съществителното име е в множествено число (мн. ч.).

Внимание! Съществителните имена никога не менят рода си, но менят числото си! Ако съществителното име е в мн. ч., определяме рода му, като го обърнем в ед. ч.

Упражнения:

- 1** Определете рода на същ. имена, като пред тях поставите думите един, една, едно.

кокиче	молив
къща	улица
слънце	телевизор
агне	лекарка
морков	цвете

- 2** Подредете същ. имена в колонки:

ютия, врана, врабче, слон, влак, тетрадка, круша, домат, хапче, учебник, лампа, лъвче, сърце, перде, лук

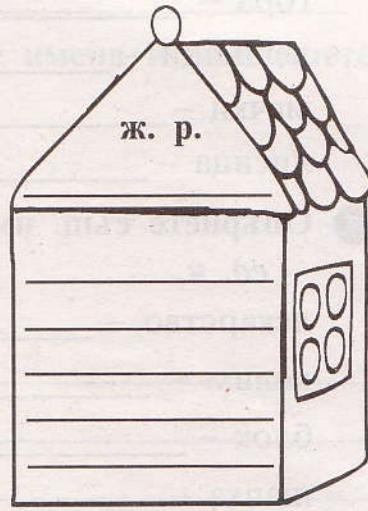
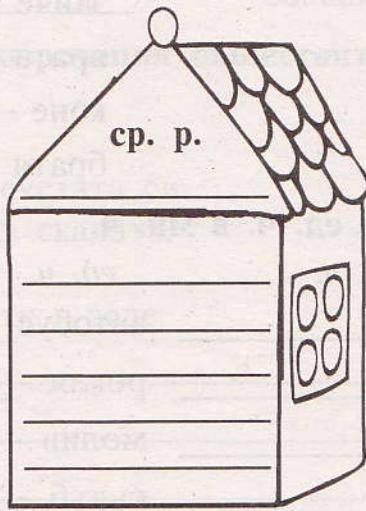
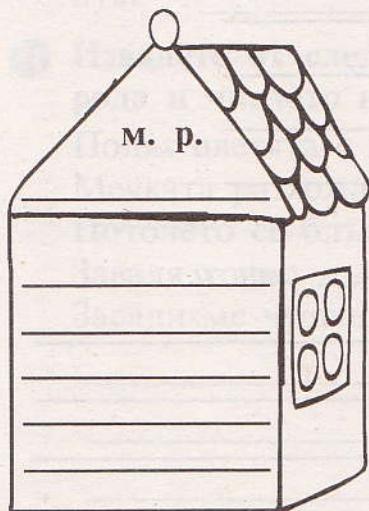
м. р.

ж. р.

ср. р.

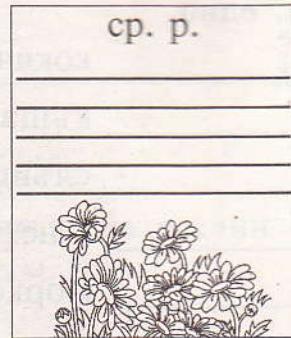
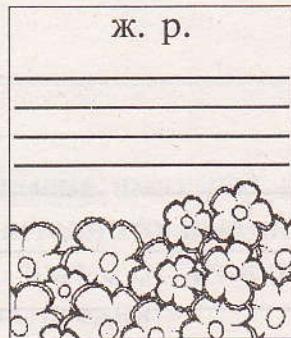
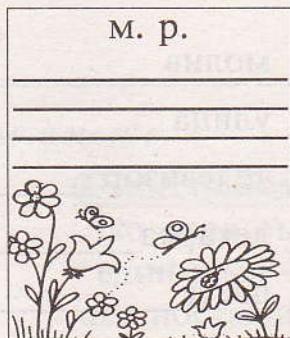
- 3** Подредете животните в техните къщи.

овен, овца, агне; котарак, котка, коте; слон, слоница, слонче; лъв, лъвица, лъвче; тигър, тигрица, тигърче

4 Подредете цветята в техните градинки:

далия, роза, мак, зюмбюл, лале, иглика, кокиче, маргаритка, теменужка, минзухар, димитровче

5 Подчертайте същ. имена в следните изречения и определете рода им.

Мама свири на цигулка.

Певецът пее песен.

Шофьорът спря колата.

Момчето кара колело.

Врабчето кацна на оградата.

6 Определете числото на същ. имена:

дърво – _____

чай – _____

гора – _____

зайче – _____

лешници – _____

врата – _____

мечки – _____

коне – _____

лисица – _____

братя – _____

7 Обърнете същ. имена от ед. ч. в мн. ч.

ед. ч.

мн. ч.

ед. ч.

мн. ч.

лекарство – _____

автобус – _____

килим – _____

рокля – _____

блок – _____

молив – _____

шапка – _____

гълъб – _____

палто – _____

маймунче – _____

- 8** Превърнете в мн. ч. съществителните имена от м. р., които в ед. ч. завършват на „й“:

славей – _____

музей – _____

порой – _____

герой – _____

полицай – _____

трамвай – _____

тролей – _____

кравай – _____

- 9** Поправете правописните грешки в следните изречения. Препишете изреченията вярно.

По улиците на града се движеха тролей.

Посетихме различни музей.

Чух песента на славейте.

Татко е полицаи.

Дядо е герои от войната.

- 10** Определете рода и числото на съществителните имена.

вестник – _____

покривки – _____

стая – _____

одеяла – _____

слушалки – _____

магаре – _____

стълбище – _____

джуджета – _____

пук – _____

саксия – _____

- 11** Извадете от следните изречения съществителните имена и определете рода и числото им.

Полях цветята с вода.

Мечката разхождаше мечетата си.

Поточето се блъскаше в скалата.

Заваля топъл дъжд.

Засадихме чушки, домати и зеле.

СЪЩЕСТВИТЕЛНИ НАРИЦАТЕЛНИ И СЪЩЕСТВИТЕЛНИ СОБСТВЕНИ ИМЕНА

Запомнете!

Съществителните имена можем да ги разделим на две големи групи:

I. **Съществителни нарицателни имена** (същ. нар. име). Те показват имена на предмети, част от предмети, растения, животни, природни явления и др.

Откриваме ги с въпроса: *Какво е това?*

Съществителните нарицателни имена се пишат с малки букви.

II. **Съществителни собствени имена** (същ. соб. име) – това са имената на: хора, държави, градове, села, животни, планини, реки, морета, езера и т. н.

Откриваме ги с въпросите: *Кой е? Коя е? Кое е?*

Съществителните собствени имена се пишат с главна буква.

Упражнения:

1 Подредете в две групи същ. имена:

трева, поле, Дунав, река, Рила, Марица, България, град, София, планина

а) същ. нарицателни – _____

б) същ. собствени – _____

2 Напишете:

а) трите си имена;

б) трите имена на вашата учителка.

- 3 Иван трябва да напише пет същ. нар. имена с буква „в“, а Зорница пет същ. соб. имена с буква „р“. Помогнете им:

Иван

Зорница

- 4 Срещу всяко съществително нарицателно име напишете съществително собствено:

мама _____

татко _____

дядо _____

баба _____

батко _____

кака _____

чичо _____

стринка _____

вуйчо _____

вуйна _____

- 5 Свържете същ. нар. със същ. соб. име. Препишете ги по двойки.

град	◦	◦	Варна
планина	◦	◦	Сребърна
река	◦	◦	Витоша
държава	◦	◦	Испания
езеро	◦	◦	Искър

- 6 Напишете имената на 5 герои от любими приказки.

- 7 Напишете пет същ. соб. имена, които да започват с буква „М“ и 5 – с буква „Л“.

- 8 Кои от думите са имена на цветя и кои – на жени. Подредете ги в две колонки.

теменужка, Роза, Латинка, невен, роза, Теменужка, Невена, здравец, Здравка, маргарита, Лилия, Маргарита, лилия

цветя

имена на жени

- 9 Напишете имената на животните. Напишете по едно изречение с полученото словосъчетание.

магарето _____

катеричката _____

котаракът _____

кучето _____

котката _____

прасето _____

- 10 Свържете същ. нар. име със същ. соб. име. Със словосъчетанията напишете по едно изречение

езеро	◦	◦ Дунав
господин	◦	◦ Рила
река	◦	◦ Окото
град	◦	◦ Горанов
планина	◦	◦ Видин
държава	◦	◦ Румъния

- 11 Диктовка:

Чичо Стефан и леля Мария живеят в град Пловдив. През града минава река Марица. Тя извира от Рила планина. Градът е известен и със своите тепета. Чичо Стефан и леля Мария обичат своя град.

ПРАВОПИС НА СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ СОБСТВЕНИ ИМЕНА

Запомнете!

Съществителните нарицателни имена започват с малка буква (маса, стая, цвете).

Съществителните собствени имена започват с главна буква (Мария, Стефан, Бургас, Врабчо, Тарльо).

Упражнения:

- 1** С каква буква започват съществителните собствени имена?
а) с малка;
б) с главна;
в) понякога с малка, понякога с главна.
- 2** Попълнете с малка или с главна буква следните съществителни имена:
(м) __ ама; (с) __ оня; (т) __ атко; (к) __ расимир;
(р) __ ека; (т) __ унджа; (г) __ рад; (с) __ илистра
- 3** Подчертайте в следните изречения същ. нарицателни имена с (_____), а същ. собствени с (______). Препишете изреченията.

Чичо Георги лови риба.

Отидохме на екскурзия до град Враца.

Леля Зорница и чичо Делян живеят в село Подем.

Град София е столица на България.

Батко Димитър и кака Росица изкачиха връх Мусала.

- 4** Попълнете пропуснатите букви.

В гората живеят __умчо __ълчо и __ума __иса.

Катеричката __унтавелка събира жъльди.

Зайчето ъни имаше дълги уши.

В тишината се чуваше песента на урчо – щуреца.

Мецана поведе сина си едунчо към потока.

5 Подчертайте съществителните собствени имена.

И далеч от поглед хорски
върху дънерите горски
се нареждат ред по ред.
Вълчо с Меща най-отпред;

После Заю със децата,
Ежко Бежко със жената,
Щурчо с малката Калинка –
на листенце от глогинка.

(Лила Захариеva)

6 Напишете 5 имена на ваши любими герои от филми.

7 С () подчертайте същ. нарицателни имена, а с () – същ. собствени имена.

Леля Роза посади червена роза.

Пред къщата на чичо Явор расте явор.

Получих теменужка от Теменужка.

Малката Маргаритка откъсна маргаритка.

Петър подари латинка на баба Латинка.

8 Срещу всяко същ. нарицателно име напишете същ. собствено име с еднакъв звуков състав. С три от двойките думи напишете по едно изречение.

роза _____

теменужка _____

латинка _____

лилия _____

явор _____

иглица _____

калина _____

маргарита _____

9 Изведете същ. нар. и същ. соб. имена от следния текст в две колонки.

В далечната старинна страна Лапандия, на изток от херцогството Пияния, царувал пръв Лапан Храносмилателя, наречен така, защото след като изгълтал макароните си, изяждал и чинията и прекрасно сминал всичко.

Наследил трона му Лапан Втори, наречен Трилъжици, защото докато лапал чорба, употребявал три сребърни лъжици едновременно.

(Джани Родари)

*същ. нарицателни**същ. собствени*

Имена нарицателни

Имена собствени

- 10** Подчертайте същ. нар. имена с (_____), а същ. соб. имена с (_____).

Барон Портокал се качваше във влака.

Черешко и Лукчо се заслушаха в разказа на кондуктора.

Мистер Морков млъкна.

Репичка, Картофка, Бобчо и Чушко се прегръщаха.

Чичо Боровинка се беше скрил между два корена на дъба.

(Из „Приключенията на Лукчо“,
Джани Родари)

УМАЛИТЕЛНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА

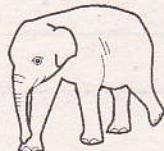
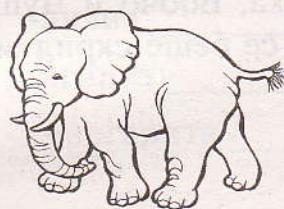
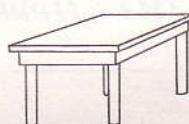
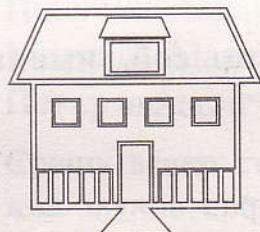
Запомнете!

Съществителните имена, които показват предмети, могат да посочват и размера им. Например съществителното име къща – означава голяма къща, а съществителното име къщичка – означава малка къща. Съществителните имена, които посочват умалени предмети се наричат съществителни **умалителни** имена. Те също си имат род и число.

Упражнения:

- 1 Напиши какво е нарисувано. Кое от същ. имена е същ. умалително?

- 2 Образувайте същ. умалителни имена от посочените същ. имена:

куче _____

телефон _____

петел _____

одеяло _____

шише _____

коридор _____

стол _____

картина _____

лампа _____

чаша _____

- 3** Заменете същ. имена в изреченията със същ. умалителни. Определете рода и числото на съществителните и същ. умалителни.

Имам брат и сестра. _____

Купиха ми чанта. _____

Гледам звездите. _____

Посадих бор. _____

Пренесохме шкафа. _____

- 4** Направете проверка на правописа на същ. умалителни имена.

ль ^в _ф че	-	бе ^б _п че	-
ле ^в _ф че	-	хле ^б _п че	-
моли ^в _ф че	-	жа ^б _п че	-
карто ^в _ф че	-	джо ^б _п че	-
бло ^г _к че	-	гра ^д _т че	-
ро ^г _к че	-	пеперу ^д _т ка	-
со ^г _к че	-	бра ^д _т че	-
кни ^ж _ш ка	-	белег ^ж _ш ка	-

- 5** Подчертайте същ. умалителни в следните изречения. Определете рода и числото им.

Дечицата се разхождаха из горичката.

Мецана наглеждаше меченцата.

Децата насядаха на столчетата около масичката.

В небето засияха звездичките.

Полянката беше обсипана с цветенца.

Планинската рекичка беше пенлива.

Грееше ясно слънчице.

6 Извадете същ. умалителни имена от текста. Определете рода и числото им.

Сега салът минаваше покрай градчето. Две-три мъждукащи светлинки показваха мястото, където зад широката площ на реката, осияна със звездици като диаманти, градчето спеше спокойно, без да подозира какво важно събитие ставаше наблизо.

Когато изчезна и последното парченце бекон и беше изяден до троха и целият запас от царевични банички, момчетата се изтегнаха на тревичката предоволни.

(По Марк Твен)

7 Подчертайте умалителни същ. имена.

Татенце, много те обичам!

Маменце, идваш ли си?

Милото ми внушенце ми идва на гости!

Моето деденце обича да се шегува.

Спасяй ме, батенце!

8 Подчертайте същ. умалителни имена в следното стихотворение:

Край на зимата.

Снеговете, ледовете

вече се стопиха.

И върбички край рекички

пъпчици развиха.

Из градини по рътлини

хубави цветенца.

С нови сили се развили

младички листенца.

(Цонко Калчев)

ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА

Запомнете!

Думи, които означават качества или признания на предмети, се наричат **прилагателни имена**. Те поясняват съществителните имена.

Прилагателно име – прилага се, добавя се към същ. име, посочва признанията и качествата му.

Прилагателните имена ги откриваме с въпросите: *Какъв?* *Каква?* *Какво?* *Какви?*

Упражнения:

- 1 Напишете примерни признания на следните същ. имена:

пола	зима
топка	облак
заек	легло
сок	клонче
ябълка	игрище

Написаните от вас думи са _____ имена.

- 2 Подчертайте с (_____) същ. име и с (_____) – прил. име в следните словосъчетания:

шарена топка; вълнен пуловер; музикални инструменти; стъклена ваза;
узрели череши; плетена шапка; мило момиче; вкусен шоколад;
крив пирон; весело дете

- 3 Попълнете подходящи прил. имена в следните изречения:

Вън е _____ зима.

Обичам _____ ябълки.

_____ котенце избяга.

Заваля _____ дъжд.

Гледах _____ небе.

Работен лист № 1 в тетрадка за работа в клас

60

ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА

- 4 Подчертайте същ. имена с (), а прил. имена с () в изреченията.

Възхищавам се на високите планини.

Бялото кокиче цъфна.

Децата се замеряха със снежни топки.

Баба Мария направи вкусен чай.

Завала пухкав бял сняг.

По телевизията дават интересен филм.

Морските вълни се удряха в скалите.

Обичам шоколадови бонбони.

- 5 Изкажете с прилагателни имена следните изрази:

маса от дърво –

чаша от стъкло –

кофа от пластмаса –

рокля от коприна –

врата от желязо –

чанта от кожа –

торта от сметана –

- 6 Какви прил. имена можете да приложите (добавите) към същ. имена? С по едно от словосъчетанията напишете изречение.

Какъв филм? –

Каква книга? –

Какво предаване? –

7 Подчертайте прил. имена с () в следните стихове:

Имаше отдавна стар,
белобрад воденичар.
Беше той любим на всички:
на бедняците в селата,
на животните в гората
и на мъничките птички.

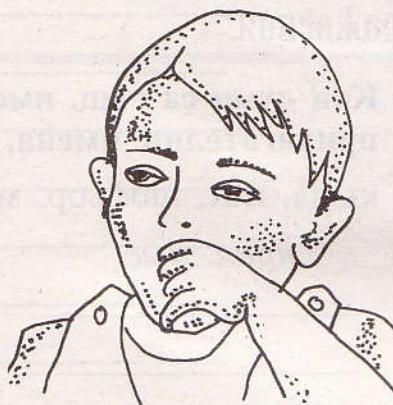
В зимна вечер студ ли свие,
идваше да се прикрие
в неговата воденичка
изпомръзналата птичка,
Катеричката игрива
и Сърната боязлива,
Зайчето с кожуха сив,
веселият Еж бодлив.

(Лъчезар Станчев)

8 Кои прил. имена използва Митко и кои Иван, за да опишат дрехите си?
Кой от двамата е по-ясен?

Митко

1. Имам дълъг черен панталон.
2. Нося бяла нова риза.
3. Купих си бели памучни чорапи.
4. Мама ми оплете сив вълнен пуловер.
5. Якето ми е синьо и топло.

Иван

1. Имам дълъг панталон.
2. Нося нова риза.
3. Купих си памучни чорапи.
4. Мама ми оплете вълнен пуловер.
5. Якето ми е топло.

РОД И ЧИСЛО НА ПРИЛАГАТЕЛНИТЕ ИМЕНА

Запомнете!

Прилагателните имена се менят по род и число. Те приемат рода и числото на същ. име, което поясняват. Ако същ. име е от м. р., ед. ч., то и прил. име е от м. р., ед. ч.

Например: прил. име същ. име

един – чудесен изглед – м. р., ед. ч.

една чудесна картина – ж. р., ед. ч.

едно чудесно цвете – спр. р., ед. ч.

едни (много) чудесни планини – ж. р., мн. ч.

И прил. име и същ. име притежават един и същи род и едно и също число.

Упражнения:

- 1 Кои думи са същ. имена от м. р., ед. ч.? Напишете към тях съответните прилагателни имена.

къща, път, шофьор, маргаритка, облак, агне, лампа, стълб, речник, лале

прил. име

същ. име

род и число

- 2 Кои думи са същ. имена от ж. р., ед. ч.? Напишете към тях съответни прилагателни имена.

дом, книга, планина, езеро, химикалка, чушка, лято, ваза, влак, стол

прил. име

същ. име

род и число

- 3** Кои думи са същ. имена от ср. р., ед. ч. Напишете към тях съответни прилагателни имена.

китара, село, певец, нощ, зайче, слънце, торта, герой, яйце, пиле

прил. име

същ. име

род и число

- 4** Към всяко същ. име прибавете съответното прилагателно име. Определете рода и числото им.

ябълка

—

kestен

—

топола

—

орех

—

бреза

—

круши

—

борче

—

кайсии

—

елха

—

слива

—

- 5** Кое прил. име с кое същ. име може да се свърже. С всяко словосъчетание образувайте изречение.

небе

○

стръмна

пътека

○

пухкав

сняг

○

синьо

връх

○

дъждовен

облак

○

скалист

- 6** Напишете пропуснатите прилагателни имена в изреченията. Определете рода и числото им.

Видях _____ котка.

Хапнах _____ банан.

Откъснах _____ цветя.

Грееше _____ слънце.

В реката газеше _____ щъркел.

- 7** Подредете прилагателните имена в колонки според рода им.

зимен, лятно, пролетна, есенен, зимна, есенна, пролетно, летен, пролетен, есенно, лятна, зимна

прил. име, м. р.

прил. име, ж. р.

прил. име, ср. р.

- 8** Определете рода на прилагателните имена.

слънчев – _____

пълен – _____

дървена – _____

мокра – _____

сребърно – _____

студено – _____

висок – _____

вкусен – _____

дълбоко – _____

нежна – _____

червен – _____

жълта – _____

- 9** Към всяко прилагателно име прибавете по едно същ. име. Определете рода и числото им.

род и число

светла – _____

цифри – _____

зелен – _____

кожен _____
 бавно _____
 пролетно _____
 велики _____
 кисела _____
 спокоен _____
 вкусни _____

- 10** Подчертайте прилагателните имена в изреченията. Определете рода и числото им.

Четох интересна книга.

Мама купи кристален сервиз.

На поляната кацна пъстра пеперуда.

Момиченцето си купи дънкова пола.

Беше прекрасна лятна вечер.

- 11** Подчертайте прилагателните имена. Определете рода и числото им.

Заръмоля дребен дъждец. Жълтият листак в градината светна. Големите гроздови зърна под лозницата набърнаха. Кожицата им взе да се пука. Наведе моравото димитровче цветове над търкулнатото гърне.

(Ангел Караджев)

ПРАВОПИС НА ПРИЛАГАТЕЛНИТЕ ИМЕНА

Запомнете!

Правописът на прилагателните имена се проверява по няколко начина:

(А) Ако прилагателното име завършива на съгласен звук (звучен или беззвучен), прави се проверка, като след съмнителния съгласен се постави гласен.

Например: мла^Д_Т → млади → млад
стро^Г_К → строги → строг

(Б) Гласните звукове в прилагателните имена, когато не са под ударение, не се чуват ясно и могат да се сгрешат при писане.

Проверка на правописа се прави с друга дума, при която ударението да падне на съмнителния гласен звук.

Например: ст^О_Удено → ст^Уд
щ^А_Бстлив → щ^Астие

(В) Ако съмнителният гласен (**а** или **ъ**) е в последна сричка, проверка се прави, като обрнем прилагателното име в множествено число. Ако съмнителният гласен в мн. ч. изпада, то в единствено число пишем **-ъ**, ако съмнителният гласен в мн. ч. се запазва, то в ед. ч. пишем **-а**.

Например: мн. ч. ед. ч.
мок^А_Ър → мокри → мокър
пърг^А_Ъв → пъргави → пъргав

Упражнения:

1 Напишете пропуснатия съгласен звук, като направите проверка.

чупли^В_Ф – _____

бла^Г_К – _____

четли^В_Ф – _____

блед^Д_Т – _____

ягодо^В_Ф – _____

белобра^Д_Т – _____

твър^Д_Т – _____

варови^Д_Т – _____

грижли^В_Ф – _____

дълъ^Г_К – _____

2 Задраскайте грешната буква, като направите проверка.

Чичо Стефан е справедли^В_Ф човек.

Навън е слънче^В_Ф ден.

Иван е доста талантли^В_Ф.

Ударът във вратата на противника бе сполучли^В_Ф.

3 Поправете правописните грешки в думите, като направите проверка. С всяка дума напишете по едно изречение.

ноф – _____

сладъг – _____

страхлиф – _____

строк – _____

сънлиф – _____

4 Попълнете вярната буква. Направете проверка.

д^а_бждовен – _____

л^е_иковит – _____

щ^а_ъстлив – _____

гр^о_убоват – _____

стр^а_ъхлив – _____

пл^о_удороден – _____

тр^а_ънлив – _____

о^училат – _____

г^о_урделив – _____

м^о_удерен – _____

5 Попълни пропуснатата буква. Направи проверка.

м_зикално –

чебен –

г_рист –

р_ботлив –

ч_десен –

м_сарски –

ц_нтрален –

м_рзелив –

пл_довит –

об_щарски –

мр_зовит –

зак_члив –

6 Напишете думите с противоположно значение.

мил –

умен –

къс –

стар –

бавен –

мълчалив –

7 Попълни „а“ или „ъ“. Напиши думата за проверка.

мъд^ар –

жал^ак –

мал^ак –

вед^ар –

лов^ак –

бист^ар –

лепк^ав –

глуп^ав –

кръг^ал –

кrott^ак –

8 Попълни пропуснатата буква „а“ или „ъ“. Направи проверка.

Гошко е кrott^ак, а Александър е пал^ар.

Открихме бист^ар поток.

Жонгльорът в цирка беше лов^ак.

Гледахме много хуб^ав филм.

Старецът ни даде мъд^ар съвет.

9 Напишете пропуснатите букви в народните мъдрости.

Прекален светец и Богу не е дра__.

Доде човек е здра__ и водата му е сла__ка.

Голям облак – мал__к дъжд.

ГЛАГОЛИ. ЧИСЛО НА ГЛАГОЛИТЕ

Запомнете!

Думи, които означават действия на предмети се наричат **глаголи**.

Откриваме ги с въпросите: *Какво прави? Какво правят?*

Например: Децата играят.

Какво правят децата? – играят

Думата **играят** е глагол.

Глаголът е в ед. ч., когато действието се извършва от един предмет, и в мн. число, когато действието се извършва от повече предмети.

Упражнения:

1 Коя дума е глагол?

- а) дума, която означава признак на предмет;
- б) дума, която означава действие;
- в) дума, която означава предмет.

2 От посочените думи извадете глаголите:

говоря, весел, дърво, пее, тича, светят, врата, червена, цъфти, летят

3 Определете числото на глаголите:

учи – _____

решаваме – _____

гледат – _____

четем – _____

осветявам – _____

лекува – _____

пътуват – _____

летят – _____

играя – _____

редя – _____

4 Обърнете глаголите от ед. ч. в мн. ч.

рисувам – _____

тропам – _____

чувам – _____

закачам – _____

седя – _____

звъни – _____

смятам – _____

подреждам – _____

обличам – _____

изваждам – _____

5 Подчертайте глаголите с (_____) в следните изречения:

Птичката пее чудесно.

Машинистът кара влака.

Слънцето залезе зад хълма.

Баба оплете шал и шапка.

Учениците отидоха на екскурзия.

Вълните се бълскаха в скалите.

Децата се пързалият с шейни.

Гората се раззелени.

Вълкът преследваше жертвата си.

Катеричката скачаше от клон на клон.

6 Подчертайте глаголите с (_____) в следните стихове:

Сред гората отзарана
на Малинкина поляна
припкат, шетат, бързат всички –
бръмбари, животни, птички.

Слънчо рано се събуди,
гледа сънен и се чуди.
„Важно горско тържество
готви се, но за какво?“

(Емилия Захариева)

7 С посочените глаголи напишете по едно изречение.

лети, обича, шие, играят, жънат

8 В кое изречение подчертаната дума е глагол?

1. Огънят гори.
2. В България има много гори.
1. На иконата е нарисуван Свети Димитър.
2. Слънцето свети силно.
1. Чаят много пари.
2. В касичката си събраха пари.

9 Напишете глаголи с противоположно значение.

мокря –	мразя –
топля –	радвам се –
гладувам –	отлепвам –
спирам –	имам –
говоря –	пристигам –

10 Препишете текста. Извадете глаголите и определете числото им.

Иде вече

Над комини и баири вече хладен вятър свири. Лястовичките в уплаха преди месец отлетяха. А пък малките врабчета скачат с босички крачета и чирикат с всички сили, сякаш първи са открили:

- Скреж по клонките блести! Вятър мразовит свисти!
- Лед по локвичките има! Иде вече лютата зима!

(Галина Златина)

11 Диктовка. Подчертайте глаголите с (_____).

Том гледаше къде ще падне топчето и отиде да го търси. Точно в този момент отдалече се разнесе слаб звук от тенекиена тръба. Том бърже съблече дрехата си, смъкна панталоните си, препаса се с тирантите си, затършува между храстите зад гнилия пън, намери там един грубоват лък и стрела, дървена сабя и тенекиена тръба, грабна ги в миг и хукна бос с разsvяваща се риза. Той спря пред голям разклонен бряст, затръби в отговор на сигнала и започна да се промъква на пръсти, като се озърташе насам-натам.

(по Марк Твен)

ИЗГОВОР И ПРАВОПИС НА ГЛАГОЛИТЕ

Запомнете!

Глаголите, при които ударението пада на последната сричка, се четат по един начин, а се пишат по друг начин.

Например: изговаря се пише се

четъ	чета
четът	четат
плетъ	плета
претът	плетат

Чува се **ъ**, но се пише **а** в последната сричка.

Ако ударението пада на друга сричка, промяна в изговора и писането няма.

Например: изговаря се пише се

въка	въка
въкат	въкат
бърбоя	бърбоя
бърбоят	бърбоят

Чува се **а** или **я** и се пише **а** или **я**!

При глаголите в мн. число се наблюдава друга особеност:
Ако в единствено число казваме:

аз пиша } глаголите завършват
аз мечтай } на **а** или **я**

то в множествено число тези глаголи завършват на **-м**!

ние пишем

ние мечтаем

Ако в ед. число казваме:

аз рисувам } глаголите завършват
аз карам } на **-м**

то в множествено число тези глаголи завършват на **-ме**!

ние рисуваме

ние караме

Упражнения:

1 Напишете посочените глаголи в мн. число.

а) ед. число мн. число

аз пера	-	ние _____
аз играя	-	ние _____
аз говоря	-	ние _____
аз желая	-	ние _____
аз готвя	-	ние _____

б) ед. число мн. число

аз гледам	-	ние _____
аз чувам	-	ние _____
аз давам	-	ние _____
аз карам	-	ние _____
аз обичам	-	ние _____
аз казвам	-	ние _____

в) ед. число мн. число

аз вървя	-	те _____
аз мета	-	те _____
аз греша	-	те _____
аз търпя	-	те _____
аз сека	-	те _____

2 Открийте и поправете грешките в правописа на глаголите.

Ние четеме и пееме добре.

Рибарите ловът риба.

Момичетата плетът покривки.

Аз четъ и пишъ бързо.

Жените берът домати.

3 Кое от двете деца е написало вярно глаголите?

а) *Иван*

- Аз ковъ пирони.
- Аз беръ череши.
- Аз си пекъ сандвич.
- Ние свириме на цигулка.
- Ние играем шах.

б) *Мартин*

- Аз кова пирони.
- Аз бера череши.
- Аз си пека сандвич.
- Ние свирим на цигулка.
- Ние играем шах.

- 4** Подчертайте глаголите в следните изречения. Открийте и поправете грешките при правописа им.

Ученниците четът за изпита.

Балерините танцуваха на палци.

Как да откриеме клетката на слона?

Аз пеем и учим с мама.

Как да покориме върховете?

- 5** Обърнете глаголите от единствено в множествено число.

1. Гледам интересен филм.

2. Следя поредицата от статии.

3. Пиша писмо на баба.

4. Рисувам с водни бои.

5. Ритам футбол на игрището.

6. Играя и се забавлявам с батко.

- 6** Оцветете глаголите с правописна грешка в синьо, а правилно написани глаголи – в червено.

беръ

говориме

следим

растът

мълчът

чета

свири

пазим

пишът

броим

вървят

- 7** Открийте правописните грешки в съобщението.

Уважаеми съседи!

В събота сутринта ще копаем и ще засаждаме дръвчета в градинката пред блока. Децата също могат да помогнат.

От Домсъвета

8 Открийте и поправете правописните грешки при правописа на глаголите в следния текст:

- Под всяко дърво ли има съкровище?
- Ех, че си и ти! Разбира се, че няма.
- Тогава как ще знаеме къде да копаеме?
- Ще търсиме навсякъде.
- Боже мой, Том, ами то ще трябва да копаеме цяло лято.
- Та какво от това? Я си представи, че намериме някое медно гърне със сто долара в него, ей такива едни, ръждясали, или някакъв прогнил сандък, пълен с диаманти, как ти се струва, а?

(Марк Твен)

9 Диктовка.

Растенията в пустинята трябва да оцеляват въпреки малкото влага. Някои от тях, като кактусите, съхраняват вода в стъблата, листата или корените. Много растения вместо листа имат бодли, защото те задържат повече влага. Дълги корени им осигуряват вода.

Семената на някои пустинни растения може да престоят в земята години наред в очакване на дъжд. Когато завали, те поникват, разцъфтят и умират само за няколко дни.

(Детска енциклопедия – География на света,
Каръл Варли и Лайза Майлс)

ЧАСТИ НА РЕЧТА

Запомнете!

Най-често употребяваните думи в човешката реч са: **съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.**

Съществителните имена означават: предмети, части на предмети, растения, животни, природни явления, чувства и др.

Можем да ги разделим на две големи групи:

А Съществителни нарицателни. Откриваме ги с въпроса: *Какво е това?* – маса, молив, гълъбче и т. н.

Б Съществителни собствени. Откриваме ги с въпроса: *Кой е?* – Иван, София, България и т. н.

Съществителните собствени имена се пишат с главна буква.

Съществителните имена имат *род* и *число*.

- мъжки род – **един** мъж – м. р., ед. ч.
- женски род – **една** жена – ж. р., ед. ч.
- среден род – **едно** дете – сп. р., ед. ч.
- много (**едни**) предмети – м. р., мн. ч.

Прилагателните имена показват признаки или качества на предметите.

Откриваме ги с въпросите: *Какъв? Каква? Какво? Какви?*

Прилагателните имена приемат рода и числото на същ. име, което поясняват.

Глаголите са думи, които показват действия.

Откриваме ги с въпросите: *Какво прави? Какво правят?*

Глаголът е в единствено число, ако действието се извършва от един предмет или лице и е в множествено число, ако действието се извършва от повече предмети или лица.

Упражнения:

- 1** Извадете и подредете следните думи в три колонки:

гума, славей, вкусна, скоклив, пее, чаша, вятър, гледа, червено, чадър, нежна, добър, обича, носи, тича

същ. имена

прил. имена

глаголи

- 2** Подредете същ. нар. имена и същ. соб. имена в две колонки.

Перник, Рила, село, Искър, Струма, планина, река, град, Мария, къща, Валентин, баба

а) същ. нар. имена

б) същ. соб. имена

- 3** Подчертайте същ. имена с () в следните изречения. Определете вида, рода и числото им.

Живея в голям град.

Духа силен вятър.

Кака Катя прави торта.

Река Искър се влива в Дунава.

Леля Таня е учителка.

- 4** Подредете в две колони същ. нар. и същ. умалителни имена. Определете рода и числото им.

молив, полянка, детенце, стол, корабче, пътека, заек, елен, петленце, патенце
 а) същ. нар. имена б) същ. ум. имена

- 5** Извадете от следните думи прилагателните имена. Определете рода и числото им.

бяло, трънливо, храст, слънце, ярко, блести, говори, силен, спортна, книга

- 6** Свържете, като съгласувате по род и число, прил. име със същ. име. Със словосъчетанията напишете по едно изречение.

синя	◦	◦ смях
дървена	◦	◦ блуза
весел	◦	◦ торта
вкусна	◦	◦ беседка
дебел	◦	◦ езеро
дълбоко	◦	◦ пуловер

7 Попълнете таблицата.

<i>м. р.</i>	<i>жс. р.</i>	<i>ср. р.</i>	<i>мн. ч.</i>
жълт			
сребърен			
	дълга		
			нови
		ароматно	

8 Подчертайте с () същ. имена, с () – прил. имена в следните изречения. Определете рода и числото им.

Видях заснежените планини.

Ярки звезди блещукаха.

Дневната светлина постепенно угасваше.

Обичам ароматен чай.

Слънцето е огромно кълбо.

а) прил. име

б) същ. име

9 Напишете подходящи прилагателни имена към посочените съществителни имена, като зададете един от въпросите: Какъв? Каква? Какво? Какви?

орел	звезди
влак	река
кон	въдица
магазин	мъгла
елен	фигури
кафе	небе
числа	езеро
перо	

10 От посочените думи извадете глаголите. Определете числото им.

горя, чета, рисувам, чай, приятно, цвете, синеят, чукат, вейка, вековен, смесвам

11 Напишете по пет същ. имена, прил. имена и глаголи.

същ. имена

прил. имена

глаголи

12 Подчертайте в следните изречения с (_____) – същ. имена, с (_____) – прил. имена, с (_____) – глаголите.

Ивайло купи кисело мляко.

Мартин обича шоколадови бисквити.

Караме нова кола.

Гледахме побелелите върхове.

Сивото врабче се сгуши.

13 Съгласувайте по род и число прил. имена в скобите със същ. имена.

Радвах се на (малък) еленче. _____

(Кафяв) мечета се боричкаха. _____

Мама чете (интересен) книга. _____

Купиха ми (червен) балонче. _____

Играхме с (воден) топка. _____

14 На празното място поставете подходящ глагол.

Котката _____ мишка.

Лалетата _____ в двора.

Щъркелът _____ в реката.

Баба Веска _____ приказка.

Митко _____ колело.

15 Образувайте глаголи от следните същ. имена:

път – _____

свирия – _____

четене – _____

говорене – _____

писане – _____

валеж – _____

пеене – _____

стоеж – _____

лек – _____

обич – _____

16 На кой ред са написани само същ. имена?

- а) игра, играя, скачам;
- б) топка, кукла, камион;
- в) пея, кутия, самолет.

17 На кой ред са написани само прил. имена?

- а) богатство, нося, красив;
- б) весел, смел, тичам;
- в) богат, честен, сърдат.

18 На кой ред са написани само глаголи?

- а) чета, мия, катеря;
- б) вестник, слон, голяма;
- в) дълго, синьо, усмихвам се.

19 Диктовка. Подчертайте с (_____) – глаголите, с (_____) – същ. имена, с (_____) – прил. имена.

Зимата мина. Пекна пролетното слънце. Запяха капчуците. Нацъфтяха дърветата. Вечер над срещната къща изплуваше луната и някъде в сенки те се чуха котешки гласове. Различни. Ту тънички, ту по-дебели, провлачени, жални или сърдити. В такива вечери Мър-мър сядаше на терасата и дълго слушаше.

(по Константин Константинов)

ДУМИТЕ ПРИ ОБЩУВАНЕ

Запомнете!

При общуване използваме различни думи, за да избегнем повторения и речта ни да е ясна и интересна. Тези думи, чрез които избягваме повторенията, са близки по значение и можем да ги заместваме една с друга.

Например: думата *храбър* можем да я заместваме с думите: *смел*, *безстрашен* и др.

При писане се срещат трудности с:

Малките думи: *му, си, ме, в, с, а, до, ли, не* и други. Те се четат слято, заедно с по-дългите думи, но се пишат отделно от тях.

Упражнения:

1 С кои думи можем да заменим думите:

мъдър – _____

внимателен – _____

говоря – _____

бавен – _____

плача – _____

2 Свържете думите по двойки:

духа	◦	◦ виелица	замръзнала	◦	◦ вода
вее	◦	◦ вятър	чувам	◦	◦ песни
ледена	◦	◦ река	слушам	◦	◦ викове

3 Коя дума от втората колонка може да замени дума от първата колонка:

топлина	◦	◦	припрян
старец	◦	◦	жега
смел	◦	◦	ходи
бърз	◦	◦	дядо
върви	◦	◦	безстрашен
харесвам	◦	◦	обичам

4 Заменете подчертаната дума с друга близка по значение. Какви са по вид подчертаните думи?

Самолетът се издигаше в небето.

Духаше топъл вятър.

Децата се хранеха на масата.

Рибарят хвана два шарана.

Татко караше внимателно по магистралата.

Подчертаните думи са _____.

5 Заменете подчертаната дума с друга близка по значение. Какви са по вид подчертаните думи?

Обичам да разглеждам шарени картички.

Умният човек ни изслуша.

Хитрата лисица заличи следите си.

Сладкогласното славейче отлетя.

Зимата е много люта.

Децата бяха облечени в подходящи дрехи.

Предаването по телевизията беше интересно.

Вали пороен дъжд.

Подчертаните думи са _____

6 Попълнете с подходяща дума.

Пролет

Грейна _____ слънце. Повя _____ ветрец.
 Дърветата се _____.
 птички се завърнаха от юг. Щъркелите _____
 с клюновете си. Децата посрещаха _____ пролет.

(топло, лек, раззелениха, прелетните, тропаха, настъпващата)

7 Задраскайте излишната дума:

a) весел	б) говори	в) леден	г) хладно
щастлив	мълчи	мразовит	горещо
скучен	разказва	топъл	топло
радостен	приказва	студен	жарко

8 Отделете думите една от друга и препишете изреченията.

Сестрамуелекарка.

Братмусикупикъща.

Отивамвгоратазадърва.

Децата тръгнаха на училище.

Отивали миновата блузка?

9 Определете броя на думите в изреченията.

Плашилoto тръгна след него и бе въведено в голямата тронна зала. На изумрудния трон седеше прелестна жена. Облечена бе в зелена ефирна рокля. Върху зелените ѝ къдици бе сложена корона със скъпоценни камъни.

(По Лиман Франк Баум)

1 изр. – 2 изр. – 3 изр. – 4 изр. –

10 Поправете допуснатите правописни грешки. Препишете вярно изреченията.

Бащаму е инженер.

Котето не искаше даскача.

Къдеса ми играчките?

Ходили накино?

Неискам дапия чай.

11 Напишете правилно народните мъдрости. Препишете ги вярно!

Влез сдобро, излез сдобро.

Каквото повикало, такова се обадило.

Приятел внужда сепознава.

Който неработи, нетрябва даяде.

Да бимирно седяло, неби чудо видяло.

12 Кой от двета текста е написан вярно?

- а) Зимна вечер губер бял размята.
Спи ми, малко зънце, под земята.
Спи и слушай как незнайни хали
свирят в мрака с ледени кавали.
- б) Зимна вечер губер бял размята.
Спими, малко зънце, подземята.
Спи и слушай какнезнайни хали
свирят вмрака следени кавали.

(Асен Разцветников)

13 Диктовка. Заменете подчертаните думи с други, близки по значение.

Помамих козела. Той много не мисли. Щом друг козел зърна, назад се изстъпи, презглава се втурна, рамката удари. Дъската изпраска. Котакът подскочи, изфуча изплашен и в легена скочи. И в отвора зинал козъло се натласка. После се задърпа. Ала късно беше. Дъската забита врата му бодеше. И с рамката вънка той вряска и тича. Мало и голямо сред двора се стича.

(Ран Босилек)

(не се чуди, видя, цопна, бяга, събира)

ИЗРЕЧЕНИЯ

Изречения в българския език

Запомнете!

Думи, свързани по смисъл, образуват **изречение**.

Чрез изреченията хората съобщават нещо, пишат за нещо, изразяват чувства на радост, подбуждат към действие.

Във втори клас ще се спрем само на два вида изречения:

А Съобщителни изречения – чрез тях съобщаваме новини, правим съобщения.

Б Въпросителни изречения – чрез тях задаваме въпроси, питаме за нещо.

Всяко съобщително изречение започва с главна буква и завършва с точка (.).

Всяко въпросително изречение започва с главна буква и завършва с въпросителен знак (?).

Словоредът в българското изречение (подреждането на думите в изречението) е свободен. Думите се подреждат според това, на което се акцентира.

Аз обичам ябълки. Ябълки обичам аз. Ябълки аз обичам.

Упражнения:

1 Подредете думите в изречение.

Пипи, разходка, утринна, тръгваше, на

носил, краля, на, котаракът, дивеч

седнал, трона, си, царят, тържествено, на

гората, чуруликат, в, птички, весело

Ники, баба, изпрати, си, на, картичка

2 Определете броя на думите в изреченията.

Ловецът се върнал да живее в замъка.

Ловецът вървял бодро и си свирел на крушово листо.

Свалил пушката си от рамо, прицелил се и стрелял.

Благодарил ловецът на старицата.

Той се отбил по пътеката, която му показвала бедната бабичка.

(по Братя Гrim)

3 Кои изречения са скрити в редицата от букви? Напишете ги!

Койтонеработинетрябвадаяде.

Сговорнадружинапланинаповдига.

Добрите комшиисаповечеотроднини.

4 Напишете:

а) две изречения с 3 думи;

1. _____

2. _____

б) две изречения с 4 думи.

1. _____

2. _____

5 Подредете вярно думите в изреченията, които един чужденец е объркал.

Гарата спря на влакът.

Училище отива на ученикът.

На птичка кацна дървото.

Гората отиде в момчето.

Тротоара върви по детето.

6 Открийте и поправете правописните грешки в изреченията. Определете броя на думите във всяко изречение.

Братми е телевизионен техник.

– думи

Майкаму работи накомпютър.

– думи

Трябва даотида до пощата.

– думи

Щеходители на екскурзия?

– думи

Обичатели даслушате народна музика?

– думи

7 Кое от децата е написало вярно изреченията?

Веско

Вгората растът гъби.

Обичам даракам ски.

Бащами е полицай.

Теса ходили накино.

Харесватлити народните приказки?

Иван

В гората растат гъби.

Обичам да карам ски.

Баща ми е полицай.

Те са ходили на кино.

Харесват ли ти народните приказки?

8 Допишете пропуснатите думи. Препишете стихотворението.

Ето го, от юг дохвърка

Изпълнява той по дваж

нашият приятел – _____

много сложен _____.

И подгънал дълъг крак,

Устремява се напред

весело _____ пак.

плавно като _____.

Над полета и дъбрави

А на борда, казват, лани

кръгове красиви _____

вземат смело _____.

(самолет, затрака, жаборани, прави, пилотаж, щърка)

Съобщителни изречения

Запомнете!

Изречения, с които съобщаваме нещо, се наричат **(съобщителни изречения)**.

Всяко съобщително изречение започва с главна буква и завършва с точка.

Съобщителните изречения могат да са образувани от една дума (обикновено глагол), от две или повече думи.

Упражнения:

1 Съставете съобщителни изречения по дадената схема.

а) | _____ .

б) | _____ .

в) | _____ .

2 От посочените думи образувайте съобщителни изречения.

а) стобора, на, кукуригаше, петел, пъстър

б) зайчето, в, се скри, зелената, трева

в) дебнеше, котаракът, до, врабчата, храста

г) между, дърветата, лаеше, кучето, тичаше, и, птиците

д) важно, пуйкът, из, крачеше, двора

3 Напишете съобщителни изречения:

а) от две думи

1. _____

2. _____

3. _____

б) от три думи

1. _____

2. _____

3. _____

в) с повече от три думи

1. _____

2. _____

3. _____

4 Определете броя на съобщителните изречения. Препишете текста.

Том се измъкна бързо навън и в продължение на една седмица се оплакваше от зъбобол и всяка вечер се превързваше с кърпа под брадата. Той не подозираше, че Сид не спи, а го наблюдава и затова спокойно снемаше превръзката си, опираше се на лакти и се замисляше, а после пак си слагаше превръзката. Постепенно обаче тревогата му се разсея, а и зъбоболът му омръзна и той изостави превръзката.

(Марк Твен)

5 Разширете съобщителните изречения, като си служите с посочените въпроси.

1. Слънце греє. / Какво слънце? Къде греє?

2. Пее песен. / *Кой нее? Каква песен?*

3. Поточето ромоли. / *Какво поточе? Къде ромоли?*

4. Рибки плуват. / *Какви рибки? Къде плуват?*

5. Зайчето се скри. / *Какво зайче? Къде се скри?*

- 6) Поправете текста, като откриете къде започват и къде свършват изреченията.
еленът долови лек шум вдигна глава наостри уши и се ослуша шумът се
усили еленът разбра, че е в опасност и побягна

- 7) Напишете по две изречения за:

а) планината;

1. _____

2. _____

б) морето;

1. _____

2. _____

в) за селскостопанските животни.

1. _____

2. _____

- 8) Диктовка. Определете броя на съобщителните изречения.

Зимата мина. Пекна пролетното слънце. Запяха капчуците. Нацъфтяха дърветата. Вечер над къщите изплуваше луната и някъде в сенките се чуваха котешки гласове. Различни. Ту тънички, ту по-дебели, провлачени, жални или сърдити. В такива вечери Мър-мър сядаше на терасата и дълго слушаше. Светът беше голям и непознат. Той още не се беше покатервал на дърво, не знаеше друга къща, освен тази, в която се беше родил.

(по Константин Константинов)

Въпросителни изречения

Запомнете!

Изречения, с които питаме нещо, чрез които задаваме въпроси, се наричат **въпросителни изречения**.

Въпросителните изречения започват с главна буква и завършват с въпросителен знак (?).

[] ?

Въпросителните изречения се образуват с помощта на въпросителни думи: кой, коя, кое, кои, какъв, каква, какво, какви, къде, колко, дали, ли, защо, как и др.

Упражнения:

1 Съставете въпросителни изречения по дадената схема.

a) [] ?

б) [] ?

в) [] ?

2 Напишете пропуснатата въпросителни дума.

_____ отлетяха птиците?

_____ свири на цигулка?

_____ духа вятър?

_____ са участниците в конкурса?

_____ Ева участва?

3 Превърнете съобщителните изречения във въпросителни.

1. Децата се прибраха.

2. Всички се научиха да карат ски.

3. Звънешът би.

4. Отидоха в парка.

5. Момчетата взеха раницата.

4 Определете броя на въпросителните изречения в текста. Подчертайте ги.

A. **Кърпичка**

- Милена, изпра ли носната си кърпичка?
- Да!
- А защо не си я сложила на слънцето да изсъхне?
- Не можах да го достигна.

(Йордан Друмников)

B. **Прочетените книжки**

- Колко книжки си прочел от твоята библиотека?
- 120.
- Защо лъжеш? Нали в библиотеката имаш 60 книжки?
- Да, ама за прочетох всяка една от тях по два пъти.

(Йордан Друмников)

B. **Какво?**

Учителката задава въпрос на Едгар.

Той мълчи.

- Какво? Труден ли ти се вижда въпросът?
- Не, въпросът не е труден, а отговорът.

(Йордан Друмников)

5 Отговорете на въпросите с въпрос.

1. Реши ли задачите?

2. От близкия магазин ли напазарува?

3. Ще ходиш ли на театър?

4. Ще се запишеш ли да тренираш футбол?

5. Знаеш ли в каква посока се движим?

6 Поставете пропуснатите знаци в края на изреченията.

Новата ученичка

В класа дойде нова ученичка () Учителката я постави на чина до Ванко ()
Ванко помълча, помълча, а после тихичко каза:

– Аз мога да свиря на пиано, да се въртя на един крак, да ловя риба ()
А ти какво можеш ()
– Да слушам учителката! – отвърна новата ученичка ()

(Йордан Друмников)

7 Поставете пропуснатите знаци в края на изреченията. Препишете текста.

Дребосъчето страшно се изплаши () Ами ако Карлсон по навик изчезне
за няколко часа () Ами ако родителите на детето се върнат вкъщи и видят
своята Гюлфия в ръцете на Дребосъчето ()

Но този път не стана нужда да се вълнува силно () Карлсон не го оставил да
чака дълго ()

(Астрид Линдгрен)

Изреченията при общуване

Запомнете!

При общуване хората използват различните видове изречения – както съобщителни, така и въпросителни. Съществуват и други видове изречения, които ще се изучават в по-горните класове.

Например:

- Къде отиваш? – (въпросително изречение)
- Отивам на училище. – (съобщително изречение)

Упражнения:

1 Определи вида на изречението, според схемата му.

- a) _____ . – _____
 б) _____ ? – _____

2 Кое изречение е съобщително?

- а) с което задаваме въпрос;
- б) съобщаваме нещо;
- в) забраняваме нещо.

3 Кое изречени е въпросително?

- а) изразяваме радост;
- б) съобщаваме нещо;
- в) с което задаваме въпрос.

4 Определете броя и вида на изреченията в текста.

- О, Мери Остен, ти лошо момиче такова. Защо те нямаше в неделното училище?
- Там бях, не ме ли видя?
- Наистина не те видях. Къде беше седнала?
- В класа на мис Питър, където сядам винаги. Аз пък те видях.
- Така ли? Чудно, че не съм те забелязала. Исках да ти кажа за излета.

(Марк Твен)

5 Поставете пропуснатите препинателни знаци в края на изреченията.

- а) Слушали хората новите песни на гъдуларя () И клатели учудени глави () Спрат, уж за минута, на крак, па току се забравят, поседнат, унесат се – и в очите им блеснат сълзи от радост ()
– Майстор гъдулар, откога се изучи тъй да свири () – питаха те. Престанали вече да се присмиват на Грозя () И хвърляли сребърни пари в паничката на момъка. *(Константин Константинов)*
- б) Изведнъж колата над нас се разклати () Дългоушко ревна () И наблизо чухме гласове познати () И пред нас застана баба Цоцолана () И бashi, и майки, и чичо Захари, и кола голяма със друго магаре. Баба Цоцолана отдалеч подхвана:
– Абе, Патилане, ти какво направи ()
– Нищо, бабо, нищо () Всички сме си тука весели и здрави.

*(Ран Босилек)***6** Превърнете съобщителните изречения във въпросителни.

- Минзухарите цъфтят.
Мама отиде на работа.
Чичо Данчо свири на китара.
Лястовиците се хранят с мушици.
Самолетът кацна на летището.
-
-
-
-
-

7 Определете вида на изреченията и поставете пропуснатите препинателни знаци в края на изреченията.

a) **Чочо и Фани**

- Чочо, какво правиш ()
- Слагам тор на ягодите, Фани ()
- А пък ние вкъщи ги посипваме с пудра захар ()

б) **След мача**

- С какъв резултат завърши мачът ()
- Нула на nulla ()
- За кого ()

в) **Защо се оглеждаш**

- Едно дебело момче се оглежда в огледалото ()
- Защо се оглеждаш () – питат го майка му ()
- Казаха ми, че съм слаб ученик ()

(по Йордан Друмников)

8 Поставете на мястото на точките пропуснатите думи.

– _____ отлетяха лястовиците?

– С _____ се храни кълвачът?

– _____ на щъркелите са дълги краката и клюнът?

– _____ мечките спят зимен сън?

– _____ живее вълкът?

ПРАВИЛНО ПИСАНЕ НА ДУМИТЕ И ИЗРЕЧЕНИЯТА

Запомнете!

Във втори клас се изучават някои правописни правила:

1. Кога се пише -й и кога -и?

й – звучен съгл.; не образува сричка

май-ка → 2 срички → 2 гласни звука

й влиза в състава на първата сричка

Думи, които в ед. число, завършват на **-й**, в мн. число завършват на **-и**.

един завой → много завои

2. Йо или ъо

След гласен звук *и* в началото на думата се пише **йо**.

След съгласен звук се пише **ъо**.

район, Йонка, Светъло

3. Малките думи – ще, да, ли, не, му, го, ме и др. се четат слято с другите думи, но се пишат отделно.

ще ходя; майка му, той ме видя и т. н.

4. Пренасянето на думите става на цели срички:

– сричката не се разкъсва;

– едносрични думи не се пренасят;

– сама буква не се пренася и не се оставя на горния ред;

– **йо** и **ъо** – не се разделят

– **дж** и **дз** – не се разделят

5. Звучен или беззвучен съгласен в края на думата се проверява, като след него поставим гласен звук.

картоф → картофи; морков → моркови

6. Звучен или беззвучен съгласен в средата на думата се проверява, като след него се постави гласен звук.

ягодка → ягоди; сладко → сладък

7. Правописът на гласните звукове, които не са под ударение, се проверява като:

а) посочва се дума, при която ударението да падне върху съмнителния звук.

студовè → студ лисѝца → Лѝса

пътèка → път горà → горски

б) в последна сричка **-а** и **-ъ** се проверяват, като думата се обърне в множествено число.

Ако в мн. число **-ъ** отпада, в ед. число пишем **-ъ**; ако в мн. число **-а** се запазва, то в ед. число пишем **-а**.

ед. ч. мн. ч. ед. ч. мн. ч.

мокър → мокри нисък → ниски

къдрав → къдрави лекар → лекари

8. а) Глаголите в ед. число, при които ударението пада на последната сричка, се четат с **-ъ**, но се пишат с **-а**.

аз чета; аз мета

В мн. число тези глаголи също се пишат с **-а**.

те четат; те метат

б) Глаголи, които в ед. число завършват на **-а**, в мн. число завършват на **-м**.

аз чета → ние четем

в) Глаголи, които в ед. число, завършват на **-м**, в мн. число завършват на **-ме**.

аз рисувам → ние рисуваме

аз скачам → ние скачаме

9. Съществителните соб. имена се пишат с главна буква.

10. Съобщителните изречения започват с главна буква и завършват с точка (.)

11. Въпросителните изречения започват с главна буква и завършват с въпросителен знак (?).

Упражнения:

1 Попълнете **-и** или **-й**, като определите броя на сричките.

а) ле_ка - сп. за_ка - сп. ма_ка - сп.

ча_ник - сп. пе_ка - сп.

б) ед. ч.	мн. ч.
полица__	полица__
поро__	поро__
славе__	славе__
трамва__	трамва__
троле__	троле__
геро__	геро__

2 Попълнете -и или -й.

В гората се чуваха гласовете на славе__те.

Качих се на трамва__ за три спирки.

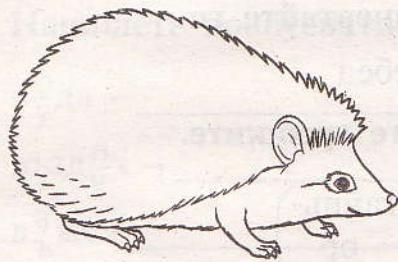
Посетихме паметника на геро__те от войната.

Един полица__ ни спря за проверка на документите.

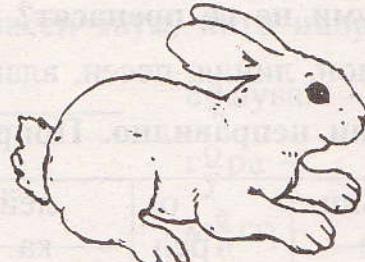
Пътят имаше много заво__.

3 Попълнете йо или ъо.

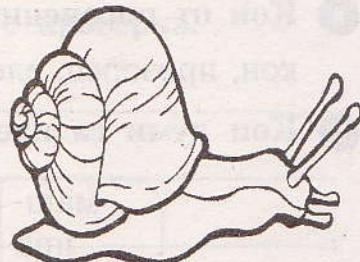
фриз__р, кънк__р, ра__н, __нко, Пет___, Ван___, бокс__р, ма__р

4 Попълнете имената на животните.

Тарл__

За__ Ба__

Охл__ Бохл__

5 ЙО или ъО?

Ван__ е шоф__р.

Вал__ е бокс__р.

Кол__ е ма__р.

Сто__ е танц__р.

__нка е фриз__рка.

6 Открийте правописните грешки в изреченията. Препишете ги вярно.

Майкаму е учителка. _____

Бащаму е лекар. _____

Видяхмесе на улицата. _____

Иван неискаше датича. _____

Гласоветеим сечуваха отстаята. _____

- 7 Напишете думите: агне, самолет, кана, лайка, майор, орел, палто, бура, телевизор, слон:

а) на срички – _____

б) на срички за пренасяне – _____

- 8 Кои от посочените думи не се пренасят? Подчертайте ги.

кон, прозорец, елен, слон, линия, песен, влак, лебед

- 9 Кои думи са пренесени неправилно. Поправете грешките.

машина	слънце	орел	лейка	танцов

- 10 Попълнете вярната буква, като направите проверка.

морко^В_Ф – _____

панто^В_Ф – _____

чора^Б_П – _____

шокола^Д_Т – _____

сня^Г_К – _____

сладоле^Д_Т – _____

хля^Б_П – _____

мъ^Ж_Ш – _____

гра^Д_Т – _____

но^Ж_Ш – _____

- 11 Попълнете вярната буква, като направите проверка.

сла^Д_Тко – _____

лъ^В_Фче – _____

гла^Д_Тко – _____

гълъ^Б_Пче – _____

гъ^Б_Пка – _____

жира^В_Фче – _____

жа^б_пка – _____ младе^ж_шки – _____

ша^б_пка – _____ тарале^ж_шче – _____

12 Попълнете липсващата буква в следните изречения.

Закарахме колата в автосерви_____.

Купихме топъл хля_____.

Обичам течен шокола_____.

Ще пътуваме с кора_____ по река Дуна_____.

Моите приятели живеят в гра_____ Плевен.

13 Попълнете липсващата буква в следните изречения.

Гъ_ите никнат след дъж_____.

Лъ_четата в зоопарка се боричкаха.

Обичам сла_ки черешки.

Вра_четата кацнаха на розовия храст.

Леля На_ка отиде в гра_ Пловди_____.

Темену_ка, Сла_ка и Сте_ка са приятелки.

Вла_ко, Жи_ко и Сла_чо отидоха за риба.

14 Напишете пропуснатия гласен звук, като направите проверка.

в^о_уда – _____ с^а_ънувам – _____

въз^о_ух – _____ г^о_ура – _____

в^а_ъже – _____ м^е_исо – _____

п^а_ътуване – _____ л^е_игло – _____

15 Попълнете пропуснатата буква в следните изречения.

П_теката бе стръмна.

Л_сицата се приближи до насипа.

Комбайните жънха в п_лето.

Пих ст_дена в_да.

Децата изтичаха около ст_тина метра.

16 Напишете -а или -ъ, като направите проверка.

лов_к – _____ дъл_г – _____

глад_к – _____ мал_к – _____

нис_к – _____ грап_в – _____

плос_к – _____ лепк_в – _____

гърб_в – _____ слад_к – _____

17 Попълнете *-а* или *-ъ*. Направете проверка.

Имах теж__к ден.

Чичо Асен е доб__р лек__р.

Александ__р използваше дърводелски мет__р.

Гледах филм за един много лов__к тиг__р.

Тази мис__л не му даваше покой.

теж__к – _____

мет__р – _____

доб__р – _____

лов__к – _____

лек__р – _____

тиг__р – _____

Александ__р – _____

мис__л – _____

18 Попълнете пропуснатите букви в глаголите.

Обичам да чет__ приказки.

Тич__м, тич__м, а не мога да го стигн__.

Трябва да изпер__, да прибер__ и чак тогава да играя.

Децата тич__т и скач__т по поляната.

В небето лет__т птици.

Конете тич__т бързо.

Пиленцата кълв__т зрънца.

Момичетата от моя клас иск__т да танцуват.

19 Попълнете *-м* или *-ме*.

аз *ние*

аз

ние

играя – играе__

викам

– вика__ __

пяя – пее__

отварям

– отваря__ __

чета – чете__

взимам

– взима__ __

летя – лети__

събувам

– събува__ __

плета – плете__

съобщавам

– съобщава__ __

20 Попълнете *-м* или *-ме* в следните изречения.

Аз пътувам за Варна.

Ние пътува__ __ за Варна.

Аз чета бързо.

Ние чет__ __ бързо.

Аз говоря английски език.

Ние говор__ __ английски език.

21 Диктовка.

Дребосъчето взе едно шоколадче и го сложи на тезгяха, за да се знае за какво се препират, а после почна да приготвя лекарството по рецептата на Карлсон. Той сложи в една чашка няколко бонбончета, няколко захаросани лешничета, прибави късче шоколад, счука всичко това и го размеси. После разтрости няколко курабии, наречени бадемови раковинки и ги изсила в чашката. Такова лекарство Дребосъчето не беше виждал в живота си, но то изглеждаше толкова апетитно, че той сам би се съгласил да заболее леко, за да вземе такова лекарство.

(по Астрид Линдгрен)

22 Попълнете пропуснатите малки или главни букви.

Живея в __рад __озопол.

Спуснахме се със ски по пистите под __ръх __альовица.

Селото се намираше на левия бряг на __ека __скър.

До __рад __офия се издига __ланината __итоша.

23 Поставете пропуснатите знаци в края на изреченията.

- Мартине, къде отиваш ()
- Отивам на кино ()
- Кой фильм ще гледаш ()
- Още не знам () Гледа ми се приключенски филм ()

КАКВО НАУЧИХМЕ ЗА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Запомнете!

Във втори клас разбрахме, че българският език е богат и труден за изучаване език. Неговото богатство се изразява в неговия звуков състав, в броя на думите, в разнообразието на изказа, в звучността и начините на изразяване, на изказване на мисли и т. н.

Българският език е богат на звукове – 45 и те се записват с помощта на 30 букви.

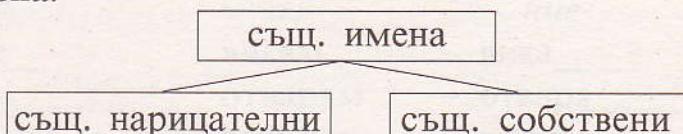
Звуковете биват: А Гласни Б Съгласни

ЗВУКОВЕ		
гласни	а-ъ; о-у; е-и	
съгласни	звукни	л, м, н, р, й
		б, в, г, д, ж, з, дж, дз
	беззвукни	п, ф, к, т, ш, с, ч, ц, х

Звуковете, подредени в определени комбинации, образуват думи. Думите, които използва човек, означават различни неща:

I. 1. Думи, които означават предмети, части на предмети, растения, животни, чувства, природни явления – наричат се **съществителни нарицателни имена**.

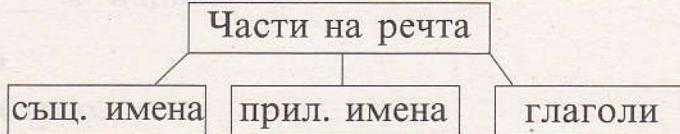
2. Думи, които означават имена на хора, животни, градове, села, държави, реки, планини, езера, върхове и др. – наричат се **съществителни собствени имена**.

3. Съществителните имена могат да бъдат и **съществителни умалителни** – означават имена на умалени предмети.

II. Думи, които означават признаци или качества на предмети – наричат се **прилагателни имена**.

III. Думи, които означават действия на предметите – наричат се **глаголи**.

Колкото повече същ. имена, прил. имена и глаголи притежава един език, толкова той е по-богат.

Богатството на един език се изразява и в количеството думи близки по значение. Тези думи дават възможност мислите на хората да се изразяват по-точно и по-ясно.

Тези мисли се изразяват чрез думи, свързани по смисъл – чрез изречения. Изреченията, според целта на изказване, изучавани във втори клас, са:

(A) съобщителни (B) въпросителни

Няколко изречения, свързани по смисъл, образуват текст.

Богатството на един език се изразява и в качеството, и количеството на текстовете – художествени, научни и др.

Упражнения:

1 От колко букви се състои българската азбука?

- a) 28; b) 30; c) 32.

2 Определете вида на звуковете в думите:

майка	вода	жерав	шофьор	джоб
м –	в –	ж –	ш –	дж –
а –	о –	е –	о –	о –
й –	д –	р –	ф –	б –
к –	а –	а –	о –	
а –		в –	ь –	
			р –	

3 Определете броя на звуковете и броя на сричките в следните думи.

буря – зв. сп.

гъръл – зв. сп.

змия – зв. сп.

лейка – зв. сп.

джунгла – зв. сп.

Юлия – зв. сп.

4 Запишете вярно думите, като направите проверка:

дълъ^Г_К – _____

све^Ж_Ш – _____

обу^В_Фка – _____

мла^Д_Т – _____

ри^З_Ска – _____

сгло^Б_Пка – _____

5 Попълнете пропуснатия гласен звук, като направите проверка.

л^О_Увец – _____

п^Е_Ител – _____

ед^Е_Иница – _____

б^О_Урец – _____

р^А_Бка – _____

гл^А_Бсовит – _____

6 Поправете допуснатите правописни грешки в следния текст:

А кулипката цяла светнала като малък двурец. Мурдجو зъскачал и зълайл от радост. Нито стут, нито мъка осещали вече двамата приятели.

(Константин Константинов)

7 Напишете -а или -ъ в следните думи, като направите проверка.

мал_к – _____

глуп_в – _____

дъл_г – _____

пал_в – _____

жал_к – _____

рош_в – _____

8 Определете вида на думите:

щастие, дъга, сияние, свалям, изкачвам, червено, усмихнат, горд, свиря,

звезди, поляна, помагам, посреща, запъхтени, зеленчукова

същ. имена – _____

прил. имена – _____

глаголи – _____

9 От следния текст извадете същ. имена, прил. имена, глаголите.

Сънцето залезе вече. Тъмната гора мълчеше. В мрачината светеха само гнилите пънове. По гората пролази неочеквано ледена тръпка. Зашумяха оголените дъбове и буки. Радостно запяха черните борове. Потоците загълхваха, сковани от лед.

И сутринта рано-рано гъст, едър сняг се стелеше тихо над земята.

(по Константин Константинов)

същ. имена – _____

прил. имена – _____

глаголи – _____

10 В следния текст подчертайте същ. собствени имена:

Патиланчо Панчо снощи гост посрещна. Пристигна от Варна братовчед му Слави. Тази сутрин рано пред нашта дружина Панчо го представи.

– Патиланци! – рече. – Братовчед ми Слави иде отдалече. Но аз му разказах за нашето царство. И сега го водя другар да ни стане. Кажи, нали може, бате Патилане?

(Ран Босилек)

11 Определете рода и числото на същ. имена.

гора – _____

доктори – _____

гостенче – _____

здраве – _____

пчели – _____

грозде – _____

мода – _____

юнак – _____

тояга – _____

ръце – _____

дружина – _____

чешми – _____

12 Извадете същ. и прил. имена от следните изречения. Определете рода и числото им.

Подмладих се от чистия въздух.

Запяха сладкогласни славеи.

Сивото магаре тича по баира.

Бистрият поток ромолеше.

Стана невиждано чудо.

13 Подредете думите в изречения.

живее, в, Веселина, град, София

обича, да, Мартин, ходи, фитнес, на

реката, лови, на, Иван, риба

14 Определете вида на изреченията според целта на изказването.

– Живко, научи ли си уроците за утре?

– Да, мамо.

– Какви предмети имате утре?

– Не знам.

– Как така не знаеш? По какво си учили?

15 Поставете точките и главните букви, като откриете края на изреченията.

Аз скочих от радост уплаших котака той рипна пред мене докато го зърна, път на баба мина но тя не се върна излезе отвънка и пое по пътя тръгнах подир нея.
(Ран Босилек)

16 Подредете изреченията в текст.

- Вдигна опашка и смело тръгна напред.
 - Котаракът Мърчо реши да се поразходи.
 - Озова се на улицата.
 - Скочи от терасата.
-
-
-
-

17 Заменете подчертаните думи с други, близки по значение.

(внимателен, стопли, трудолюбив, улови, се виеше)

– Кристиан е много мил.

– Слънцето сгря земята.

– Татко е много работлив.

– Котката хвана мишката.

– Пътят криволичеше из планината.

18 Напишете вярно глаголите:

аз говор — ние говори —

аз раст — те раст — т

аз върв — ние върви —

аз пълз — те пълз — т

аз чет — ние чете —

аз мет — те мет — т

аз след — ние следи —

аз лет — те лет — т

аз миг — м — ние мига — —

аз крас — — те крас — т

ОТГОВОРИ

Да си припомним наученото в първи клас

- 1 б) 2 ма-са, ко-раб, хла-дил-ник, та-ра-леж, бе-леж-ник, у-чеб-ник
3 пис-мо, щър-кел, ав-томобил, авто-мобил, автомо-бил, учи-тел, очи-ла, све-тофар, свето-фар, са-молет, само-лет
4 слон, връх, влак, орел,око, боя 5 ма-газин, май-ка, уче-ник, Со-фия
6 шо-фьор; авто-бус; вни-мателен, вни-мателен или внимате-лен; всич-ки; спи-ра; свето-фар или све-тофар
7 а) 8 б)
9 индивидуален отговор
10 Со-фия, Вар-на, Пле-вен, Мон-тана или Монта-на, Тър-говище, Търго-вище, Търгови-ще
11 Напишете пропуснатите букви като откриете думата за проверка.

а)

гора	○	път
пътека	○	Петльо
часовник	○	горски
родина	○	час
петел	○	род

б)

сив	○	лениви
скоклив	○	пискливи
ленив	○	горделиви
горделив	○	сиви
писклив	○	скокливи

- 12 един – трамвай, герой, обой; много – полици, славеи, тролеи.
13 с малка – град, маса, море, улица; с главна – Витоша, Марица, Димитър, Перник.
14 Поставете пропуснатите знаци в края на всяко изречение.
а) – Мамо, защо слънцето грее само през деня?
– Защото тогава звездичките сияят.
б) – Мамо, защо цветята са толкова пъстри?
– За да им се радват очичките ни.
15 Зайо Байо, Йори – ѿ; Скокльо, Петльо, Тарльо, Охльо Бохльо – ьо.

Общуване

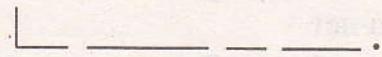
- 1 а) устно; б) устно; в) писмено.
2 устно
3 моля, заповядай, извинявай, ако обичаш, благодаря
4 устно; добро утро, благодаря
5 б) ако обичаш, моля, заповядай
6 Добро утро, Добър ден, Добър вечер, Лека нощ

Строеж на езика

1 знаме – 2 сп.; череша – 3 сп.; майка – 2 сп.; машина – 3 сп.; ягода – 3 сп.; лято – 2 сп.

2 малина, книгата, планина

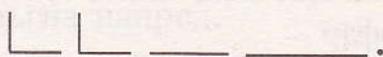
3 На поляната пасе магаре.

Слънцето се показва зад облациите.

Баба Мара храни пиленцата.

4 1 изр. – 4 думи; 2 изр. – 5 думи; 3 изр. – 4 думи; 4 изр. – 4 думи; 5 изр. – 5 думи

5 Петима Петко не чакат. Който не работи, не трябва да яде.

6 Отидохме с мама на пазар. Купихме зеленчуци, кайма и мляко. От каймата мама приготви вкусни кюфтенца.

7 б) 8 а)

Българската азбука. Азбучен ред

1 Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Щц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, ъ, Юю, Яя

2 а – 1; р – 17; е – 6; ж – 7; в – 3; д – 5; н – 14; о – 15

3 Е – 6; П – 16; И – 9; В – 3; Д – 5; Г – 4; А – 1; К – 11; Б – 3; П – 16

4 няма отговор 5 6 – е; 16 – п; 4 – г; 20 – у; 10 – ѹ; 15 – о; 12 – л; 3 – в; 2 – б; 8 – з

6 2 думи с буква – в; 2 думи с буква – д; 2 думи с буква – и

7 аптека, биберон, въже, дъска, овен, чиния

8 Анелия, Боян, Виктория, Йоан, Мария, Ралица, Симеон

9 ананас, аспирин, боя, бреза, вода, вятър 10 а)

11 „Патиланско царство“ – Ран Босилек; „Ането“ – Ангел Карадийчев; „Пипи Дългото чорапче“ – Астрид Линдгрен; „Стас и Нели“ – Хенрик Сенкевич; „Том Сойер“ – Марк Твен

Речници. Правописен речник

1 таралеж – дребен бозайник с остри бодли по кожата на гърба; звезда – небесно тяло, което излъчва светлина; родина – страната, в която човек се е родил; влак – превозно средство от скачени един за друг вагони, движи се от локомотив по релсов път; планина – голямо земно възвишение

2 одеяло, пожар, дъщеря, спалня, ученик

3 а) агне, антена, аптека, арка, арфа; б) капка, картоф, кафе, кълвач, кюнец; в) театър, тенис, топка, трактор, треньор.

4 огън, обувки, морков, зайче 5 няма отговор 6 а)

7 не са: а) азбука, акордеон, алея, ананас, апликация; б) балет, билет, блок, блуза, боза; в) панталон, песен, пиле, пирон, портокал.

Звуковете и буквите в българския език

- 1 б) 2 не 3 а-ъ, о-у, е-и 4 дж, дз 5 свободен отговор
 6 б) 7 а) книга, телевизор, дърво; б) къща, ягода, ютия
 8 свободен отговор 9 свободен отговор 10 свободен отговор
 11 маса, ножица, пейка, замък, жаба
 12 ясен, юрган, поща, леща, джудже
 15 танцьорка, къща, щъркелите, юг, Кольо, Вальо, Яна, Юлия,
 фризьорки, джапанки, тенджера

Гласни звукове. Ударение

- 1 а) 2 а-ъ, о-у, е-и
 3 свободен отговор; например – маса, каса, рана; сън, зъб, път; око, робот, олово;
 ум, улук, лук; зеле, вечер, звезден; лик, миг, мир и др.
 4 б) 5 морè – 2 ср., папагàл – 3 ср., опèл – 2 ср., стòл – 1 ср., лалè – 2 ср., ўлица – 3 ср.
 6 лак, лък, лек, лик; сак, сок; пот, пет, път
 7 àгне, магàре, рѝба, лимòn, домàт, елхà, кафè, фùтбол, тòпка, кàпка
 8 вàна – зàек – ваза; рѝба – зàхар – рѝза; морè – кàка – рекà; мазè – ламà – земà
 9 Думите се различават по своето ударение и сменят значението си.
 Например: Пия кòла. Купих нова колà. Овцата дава вълна. Удàри ме вълнà.
 Татко използва пилà. Кака е пìла студена вода.
 10 I гр. – кñига, чàша, мìшка; II гр. – мотòр, прозòрец, вратà;
 III гр. – магазìn, гроздобèр, машинист
 11 Валà сìлен дъжд. Бàте кùпи сладолèд. Отìдох в планинàта. Напìсах белèжка.
 Гèльбът кàцна на прозòреца. Дàдох зъrnà на кокòшките.
 12 валà – Вàля, зъrnà – зъrnа. Пример: Вàля зъrnа приятелката си на улицата.

Правопис на гласните звукове

- 1 пътека – път; първолак – първи; прашец – прах; България – българин; царица – цар;
 ръкав – ръчен; пазач – пазя; разумен – разум; бързина – бърз; въже – въжен
 2 вода – воден, готвач – готвя, господин – Господ, добрина – Добри, очен,
 ученик – уча, буквар – буква, кожух – кожа, глухота – глух, цигулар – цигулка
 3 месо – месен, лисица – Лиса, петел – Петльо, мете – измете, единица – един,
 плете – плетка, звезда – звезден, цветя – цвете
 4 баща – бащин, горделив – горд, чуплив – чупя, ученик – уча, коледар – Коледа,
 опитвам – опит
 5 лов, дом, нов, тъжен, сън
 6 гората – горски, сърничка – сърнен, ловец – лов, замълчаха – млък, лъвицата – лъв,
 огледа – оглед, вълкът – вълк, кръвожадно – кръв, жълтурчетата – жълт, поляната – полски

- 7 Лъчезар – лъч, Добрин – Добри, Първан – първи, Росица – росен, Кръстан – кръст,
Васил – Васко
8 При А – закачлив, врабче, прашец, здравина; При Ъ – вълче, въдичар, бръснар

Съгласни звукове

- 1 а) 2 зв. – в, д, б, з, ж, г, дж, дз, р, л, м, н, й; беззв. – ф, т, п, с, щ, к, ч, ц, х
3 първата къща (зв.) – в, з, д, г, ж, б, дж, дз; втората къща (беззв.) – ф, с, т, к, щ, п, ч, ц
4 а – гласен, р – зв. съгл., н – зв. съгл., щ – беззв. съгл., й – зв. съгл., о – гласен, п – беззв.
съгл., м – зв. съгл., л – зв. съгл., е – гласен, ж – зв. съгл., т – беззв. съгл., ф – беззв. съгл.,
с – беззв. съгл., ъ – гласен, д – зв. съгл.
5 а) гласни; б) зв. съгл.; в) беззв. съгл.
6 с – беззв. съгл., к – беззв. съгл., м – зв. съгл., ч – беззв. съгл., к – беззв. съгл., н – зв.
съгл., г – зв. съгл., п – беззв. съгл., с – беззв. съгл., н – зв. съгл., в – зв. съгл., д – зв. съгл.,
р – зв. съгл., з – зв. съгл., м – зв. съгл., щ – беззв. съгл., н – зв. съгл., ф – беззв. съгл.,
н – зв. съгл., р – зв. съгл., дж – зв. съгл., б – зв. съгл., ж – зв. съгл., т – беззв. съгл.
7 вар – фар, гол – кол, бей – пей, Зара – Сара, гора – кора, роза – роса
8 Болен здрав носи. Да би мирно седяло, не би чудо видяло.
9 а) К – беззв. съгл.; С – беззв. съгл.; М – зв. съгл.; В – зв. съгл. б) З – зв. съгл.;
Б – зв. съгл.; Р – зв. съгл.; Л – зв. съгл.; В – зв. съгл.
10 няма отговор
11 а) роза, невен, латинка, ралица, зюмбул, лале;
б) хризантема, теменужка, калия, кокиче, камелия, карамфил и др.

Писане на съгласни в средата на думата

- 1 зъбче – зъби, лъвче – лъва, бъбривко – бъбриво, сладко – сладък, съседка – съседи,
фотографка – фотографи, зографски – зографи, извивка – извива, пеперудка – пеперуда,
площадка – площици
2 питка – пита, пешеходци – пешеходец, блузка – блуза, лъжкиня – лъже, первазче – первази,
ребус – ребуси, ризка – риза, теменужка – теменужен, книжка – книжен, Любчо – Любо
3 Любчо – Любо, Снежка – Снежа, Стефка – Стефан, Теменужка – теменужен, Живко –
живо, Владко – Владо, Златко – злато, Здравко – здраве, Славка – слава, Митко – Мите
4 Нашият котарак се казва Игри~~в~~ко. Имам отличен на диктовката. Град Плевен се намира
в Дунавската равнина. Сте~~ф~~чо е много срамежлив. Славчо и Мирослав са приятели.
5 лодка, морковче, книжка, влакче, жабка, рибка, картофче
6 Диктовка

Писане на съгласни в края на думата

- 1 строг – строги, хирург – хирурга, цирков – циркови, гълъб – гълъби, джоб – джоба,
боров – борове, враг – врага, щастлив – щастливи, учтив – учтиви, бодлив – бодливи,
свеж – свежи, пъпеш – пъпеша, здрав – здрави, подвиг – подвига

- 2** град – града, брат – братя, растеж – растежа, младеж – младежа, нож – ножа, ринг – ринга, вход – входа, млад – млади
- 3** Ицо (а); а) водопад – водопада, доклад – доклада, слънчев – слънчево, срамежлив – срамежливи, бърз – бързи, съпруг – съпруга; б) адрес – адреса, надлес – надлеза, сънилиф – съниливи, сиф – сиви, млат – млади, строк – строги
- 4** Град София е столица на България. Ябълката е много полезен плод.
В морето плаваше кораб. Явор купи хляб и шоколад. В небето летеше ястреб.
- 5** кош, калпак, драг, скреж, свеж, гръб, скъп
- 6** народ, ръбче, кафез, жерав, скъп, флаг

Правопис на съгласните звуко~~ве~~

- 1** врабец – врабче, гъльби – гъльбче, лъва – лъвче, флага – флагче, гърба – гръбче, книжен – книжка, ладия – лодка, риба – рибка, гласа – гласове, чорапи – чорапче
- 2** площадка, приказка, извивка, зъбче, градче, братче, мравка, шоколадче
- 3** гъбка, драг, хляб, ориз
- 4** Стефчо, Славчо, Мирослав, Здравко, Владко, Живко, Йовка, Снежка, Стефка, Любка, Славка, Теменужка
- 5** дъжд, драг, труд, богатство, труд, почивката, сладка
- 6** нов – нови, велосипед – велосипеди, площадката – площади, Владко – Владо, Миролюб – Миролюба

Трудности при писане

- 1** гущер, щурец, щъркел **2** къща, поща, фиш, машеха, баща, шкаф, щепсел, кош
- 3** клещи, щастие, училище, щека, щори **4** джудже, джип, тенджера
- 5** щепсел, щърбав, добруджанец, дзънка
- 6** щъркелите, пощата, къщата, джанки, джапанки
- 7** зюмбул, лято, ягода, Ясен, мляко, Любчо, Яна, Ана, Явор
- 8** свободен отговор
- 9** остров А – баща, ястреб, леща, юг, щастие, гаширизон;
остров Б – шегаджийка, дзънка, джойстик, джунгла
- 10** срещна, най-доверения, приятел, Джо, самия, нещо, полунощ, гъстия, нощта
- 11** в) **12** а)
- 13** бульон, трикольор, Йото, танцьор, йод, ревльо, фризьор, майор
- 14** Вальо, Йото, Пейо, Светльо, Йордан, Йонка, Петъо, Стойо
- 15** Зайо Байо, Тарльо, Рошльо, Скокльо, Петльо, Охльо Бохльо
- 16** Кольо, Стойо, асансьорни, Ванъо, актьорите, трикольор, Панайот, боксъор
- 17** също, големия, също, къщите, тая, боят, нея

Думите в речта

- 1 слънце, облак, дърво (същ. имена) 2 четка, книга, бор, влак, кораб, маса
- 3 Отговорите са индивидуални. Написаните от вас думи посочват признания на предмета. Те се наричат прилагателни имена.
- 4 Отговорите са индивидуални. Отговарят на въпросите: Какъв? Каква? Какво? Какви? Написаните от вас думи са прилагателни имена.
- 5 а)
- 6 горим, тича, блести, говори, смята, плува Въпрос – Какво прави?
Подчертаните от вас думи са глаголи.
- 7 чете, плува, пързала се, пълзи, лови. Думите, с които отговорихте, са глаголи.

Съществителни имена

- 1 а) 2 чанта, вятър, мечка, слон, химикалка, сладолед, врабче, мост, зима
- 3 индивидуален отговор 4 славей, парка, ботуши, ягоди, лейка
- 5 Гарван, комин, Кума Лиса, млин, Кумчо Вълчо, гората, пещта, дървата, Зайо Байо, пещта
- 6 Болоня, дворец, сладолед, площад, децата, покривът, каймак, пушекът, комините, памук, комините, плодове, сладолед, врати, сладолед, стени, сладолед, мебели, сладолед
- 7 залез, слънце, вятърът, въздухът – природни явления

Род и число на съществителните имена

- 1 едно кокиче – сп. р., един молив – м. р., една къща – ж. р., една улица – ж. р.,
едно слънце – сп. р., един телевизор – м. р., едно агне – сп. р., една лекарка – ж. р.,
един морков – м. р., едно цвете – сп. р.
- 2 м. р. – слон, влак, домат, учебник, лук; ж. р. – ютия, врана, тетрадка, круша, лампа;
сп. р. – врабче, хапче, лъвче, сърце, перде
- 3 м. р. – овен, котарак, слон, лъв, тигър; ж. р. – овца, котка, слоница, лъвица, тигрица;
сп. р. – агне, коте, слонче, лъвче, тигърче
- 4 м. р. – мак, зюмбюл, минзухар; ж. р. – далия, роза, иглика, маргаритка, теменужка;
сп. р. – лале, кокиче, димитровче
- 5 мама – същ. име, ж. р.; цигулка – същ. име, ж. р.; певецът – същ. име, м. р.; песен –
същ. име, ж. р.; шофьорът – същ. име, м. р.; колата – същ. име, ж. р.; момчето – същ. име,
сп. р.; колело – същ. име, сп. р.; врабчето – същ. име, сп. р.; оградата – същ. име, ж. р.
- 6 дърво – ед. ч., чай – ед. ч., гора – ед. ч., зайче – ед. ч., лешници – мн. ч., врата – ед. ч.,
мечки – мн. ч., коне – мн. ч., лисица – ед. ч., братя – мн. ч.
- 7 лекарства, автобуси, килими, рокли, блокове, моливи, шапки, гъльби, палта, маймунчета
- 8 мн. ч. – славеи, порои, полицаи, тролеи, музеи, герои, трамваи, кравай
- 9 По улиците на града се движеха тролеи. Посетихме различни музеи.
Чух песента на славеите. Татко е полицай. Дядо е герой от войната.
- 10 вестник – м. р., ед. ч.; покривки – ж. р., мн. ч.; стая – ж. р., ед. ч.; одеяла – сп. р., мн. ч.;

слушалки – ж. р., мн. ч.; магаре – спр. р., ед. ч.; стълбище – спр. р., ед. ч.; джуджета – спр. р., мн. ч.; пуйк – м. р., ед. ч.; саксия – ж. р., ед. ч.

- 11 цветята – спр. р., мн. ч.; вода – ж. р., ед. ч.; мечката – ж. р., ед. ч.; мечетата – спр. р., мн. ч.; поточето – спр. р., ед. ч.; скалата – ж. р., ед. ч.; дъжд – м. р., ед. ч.; чушки – ж. р., мн. ч.; домати – м. р., мн. ч.; зеле – спр. р., ед. ч.

Съществителни нарицателни и съществителни собствени имена

- 1 същ. нар. – трева, поле, река, град, планина; същ. соб. – Дунав, Рила, Марица, България, София
- 2 индивидуален отговор 3 индивидуален отговор
- 4 *Например:* мама Мария, татко Асен, дядо Митко, баба Светла, батко Мартин, кака Донка, чичо Иван, стринка Величка, вуйчо Стоян, вуйна Ирина
- 5 град Варна, планина Витоша, река Искър, държава Испания, езеро Сребърна
- 6 индивидуален отговор 7 индивидуален отговор
- 8 цветя – теменужка, невен, роза, здравец, маргарита, лилия;
имена на жени – Роза, Латинка, Теменужка, Невена, Здравка, Лилия, Маргарита
- 9 *Например:* магарето Марко, котаракът Поли, котката Писана,
катеричката Рунтавелка, кучето Шаро, прасето Грух-грух
- 10 езеро – Окото, господин – Горанов, река – Дунав, град – Видин, планина – Рила,
държава – Румъния

Правопис на съществителните собствени имена

- 1 б) 2 мама, Соня, татко, Красимир, река, Тунджа, град, Силистра
- 3 Чичо Георги лови риба. Отидохме на екскурзия до град Враца. Леля Зорница и чичо Делян живеят в село Подем. Град София е столица на България.
Батко Димитър и кака Росица изкачиха връх Мусала.
- 4 В гората живеят Кумчо Вълчо и Кума Лиса. Катеричката Рунтавелка събира жъльди. Зайчето Бъни имаше дълги уши. В тишината се чуваше песента на Щурчо – щуреца.
- 5 Вълчо, Меца, Заю, Ежко Бежко, Щурчо, Калинка 6 индивидуален отговор
- 7 Леля Роза посади червена роза. Пред къщата на чичо Явор расте явор. Получих теменужка от Теменужка. Малката Маргаритка откъсна маргаритка. Петър подари латинка на баба Латинка.
- 8 роза – Роза, теменужка – Теменужка, латинка – Латинка, лилия – Лилия, явор – Явор, иглица – Иглица, калина – Калина, маргарита – Маргарита;
Изречения (*примерно*): Любимото ми цвете е роза. Леля Роза е треньор.
- 9 същ. нар. имена – страна, изток, херцогство, макароните, чинията, трона, чорба, лъжици;
същ. соб. имена – Лапандия, Пияния, Лапан Храносмилателя, Лапан Втори, Трильжици
- 10 Барон Портокал се качваше във влака. Черешко и Лукчо се заслушаха в разказа на кондуктора. Мистер Морков млъкна. Репичка, Картофка, Бобчо и Чушко се прегръщаха. Чичо Боровинка се беше скрил между два корена на дъба.

Умалителни съществителни имена

- 1 къща – къщичка, котка – котенце, маса – масичка, слон – слонче
- 2 кученце, петленце, шишенце, столче, лампичка, телефонче, одеялце, коридорче, картишка, чашка
- 3 Имам братче и сестриче. Купиха ми чантичка. Гледам звездичките. Посадих борче. Пренесохме шкафчето. братче – сп. р., ед. ч.; звездичките – ж. р., мн. ч.; сестриче – сп. р., ед. ч.; борче – сп. р., ед. ч.; чантичка – ж. р., ед. ч.; шкафчето – сп. р., ед. ч.
- 4 лъвче – лъва, левче – лева, моливче – молива, картофче – картофи, блокче – блока, рогче – рога, сокче – сока, книжка – книжа, бебче – бебе, хлебче – хляба, жабче – жаба, джобче – джоба, градче – града, пеперудка – пеперуда, братче – братя, бележка – бележа
- 5 Дечицата се разхождаша из горичката. Мецана наглеждаше меченцата. Деца насядаха на столчетата около масичката. В небето засияха звездичките. Полянката беше обсипана с цветенца. Планинската рекичка беше пенлива. Грееше ясно слънчице. дечицата – сп. р., мн. ч.; звездичките – ж. р., мн. ч.; горичката – ж. р., ед. ч.; полянката – ж. р., ед. ч.; меченцата – сп. р., мн. ч.; цветенца – сп. р., мн. ч.; масичката – ж. р., ед. ч.; рекичка – ж. р., ед. ч.; столчетата – сп. р., мн. ч.; слънчице – сп. р., ед. ч.
- 6 същ. умалителни: градчето – м. р., ед. ч.; светлинки – ж. р., мн. ч.; звездици – ж. р., мн. ч.; градчето – сп. р., ед. ч.; парченца – сп. р., ед. ч.; банички – ж. р., мн. ч.; тревичката – ж. р., ед. ч.
- 7 татенце, маменце, внученце, деденце, батенце
- 8 върбички, рекички, пъпчици, цветенца, листенца

Прилагателни имена

- 1 нова пола, шарена топка, бял заек, ябълков сок, вкусна ябълка, лята зима, тъмен облак, удобно легло, зелено клонче, футболно игрище.
Написаните от вас думи са прилагателни имена.
- 2 шарена топка, вълнен пуловер, музикални инструменти, стъклена ваза, узрели череши, плетена шапка, мило момиче, вкусен шоколад, крив пирон, весело дете
- 3 Вън е лята зима. Обичам сладки ябълки. Шареното котенце избяга.
Заваля пороен дъжд. Гледах безоблачното небе.
- 4 Възхищавам се на високите планини. Бялото кокиче цъфна. Деца се замеряха със снежни топки. Баба Мария направи вкусен чай. Заваля пухкав бял сняг. По телевизията дават интересен филм. Морските вълни се удряха в скалите. Обичам шоколадови бонбони.
- 5 дървена маса, стъклена чаша, пластмасова кофа, копринена рокля, желязна врата, кожена чанта, сметанова торта
- 6 филм – интересен, български, нов, страшен, весел и др.; книга – забавна, детска, криминална и др.; предаване – телевизионно, детско, скучно, забавно и др.
- 7 стар, белобрад, любим, мъничките, зимна, изпомръзналата, игрива, боязлива, сив, веселият, бодлив

- 8** **Митко:** Имам дълъг черен панталон. Нося бяла нова риза. Купих си бели памучни чорапи. Мама ми оплете сив вълнен пуловер. Якето ми е синьо и топло.
Иван: Имам дълъг панталон. Нося нова риза. Купих си памучни чорапи. Мама ми оплете вълнен пуловер. Якето ми е топло.

Род и число на прилагателните имена

- 1** дълъг път, добър шофьор, тъмен облак, висок стълб, правописен речник – м. р., ед. ч.
- 2** интересна книга, величествена планина, синя химикалка, лята чушка, кристална ваза – ж. р., ед. ч.
- 3** китно село, пухкаво зайче, ярко слънце, рохко яйце, малко пиле – спр. р., ед. ч.
- 4** **Например:** сладка ябълка – ж. р., ед. ч.; цъфнал кестен – м. р., ед. ч.; висока топола – ж. р., ед. ч.; стар орех – м. р., ед. ч.; нежна бреза – ж. р., ед. ч.; сладки круши – ж. р., мн. ч.; зелено борче – спр. р., ед. ч.; вкусни кайсии – ж. р., мн. ч.; коледна елха – ж. р., ед. ч.; синя слива – ж. р., ед. ч.
- 5** небе – синьо, пътека – стръмна, сняг – пухкав, връх – скалист, облак – дъждовен
- 6** Видях черна котка. (черна – ж. р., ед. ч.); Хапнах вкусен банан. (вкусен – м. р., ед. ч.); Откъснах свежи цветя. (свежи – спр. р., мн. ч.); Грееше ярко слънце. (ярко – спр. р., ед. ч.); В реката газеше дългокрак щъркел. (дългокрак – м. р., ед. ч.)
- 7** м. р. – зимен, летен, есенен, пролетен; ж. р. – зимна, лятна, есенна, пролетна; спр. р. – зимно, лятно, есенно, пролетно
- 8** слънчев – м. р., ед. ч.; пълен – м. р., ед. ч.; дървена – ж. р., ед. ч.; мокра – ж. р., ед. ч.; сребърно – спр. р., ед. ч.; студено – спр. р., ед. ч.; висок – м. р., ед. ч.; вкусен – м. р., ед. ч.; дълбоко – спр. р., ед. ч.; нежна – ж. р., ед. ч.; червен – м. р., ед. ч.; жълта – ж. р., ед. ч.
- 9** **Например:** светла стая – ж. р., ед. ч.; цъфнали кокичета – спр. р., мн. ч.; зелен килим – м. р., ед. ч.; кожен колан – м. р., ед. ч.; бавно писане – спр. р., ед. ч.; пролетно яке – спр. р., ед. ч.; велики царе – м. р., мн. ч.; кисела краставица – ж. р., ед. ч.; спокоен ден – м. р., ед. ч.; вкусни малини – ж. р., мн. ч.
- 10** интересна – ж. р., ед. ч., кристален – м. р., ед. ч., пъстра – ж. р., ед. ч., дънкова – ж. р., ед. ч., прекрасна – ж. р., ед. ч., лятна – ж. р., ед. ч.
- 11** дребен – м. р., ед. ч., жълтият – м. р., ед. ч., големи – спр. р., мн. ч., гроздови – спр. р., мн. ч., моравото – спр. р., ед. ч., търкулнатото – спр. р., ед. ч.

Правопис на прилагателните имена

- 1** чуплив – чупливи, благ – благи, четлив – четливи, блед – бледи, ягодов – ягодови, белобрад – белобради, твърд – твърди, варовит – варовити, грижлив – грижливи, дълъг – дълги
- 2** Чичо Стефан е справедлив човек. (справедлив – справедливи); Навън е слънчев ден. (слънчев – слънчеви); Иван е доста талантлив. (талантлив – талантливи); Ударът във вратата на противника беше сполучлив. (сполучлив – сполучливи)
- 3** нов – нови, сладък – сладки, страхлив – страхливи, строг – строги, сънлив – сънливи

- 4 дъждовен – дъжд, лековит – лек, щастлив – щастие, грубоват – груб, страховит – страх, плодороден – плод, трънлив – трън, очилат – очен, горделив – горд, модерен – мода
- 5 музикално – музика, учебен – уча, горист – горски, работлив – работна, чудесен – чудо, месарски – месен, централен – център, мързелив – мързел, плодовит – плод, обущарски – обувки, мразовит – мраз, закачлив – закачам
- 6 мил – груб, умен – глупав, къс – дълъг, стар – млад, бавен – бърз, мълчалив – приказливи
- 7 мъдър – мъдри, жалък – жалки, малък – малки, ведър – ведри, ловък – ловки, бистър – бистри, лепкав – лепкави, глупав – глупави, кръгъл – кръгли, кротък – кротки
- 8 Гошко е кротък, а Александър е палав. Открихме бистър поток. Жонгльорът в цирка беше ловък. Гледахме много хубав фильм. Старецът ни даде мъдър съвет. / кротък – кротки, палав – палави, бистър – бистри, ловък – ловки, хубав – хубави, мъдър – мъдри
- 9 Прекален светец и Богу не е драг. Доде човек е здрав и водата му е сладка. Голям облак – малък дъжд.

Глаголи. Число на глаголите

- 1 б) 2 говоря, пее, тича, светят, цъфти, летят
- 3 уча – ед. ч., гледат – мн. ч., осветявам – ед. ч., пътуват – мн. ч., играя – ед. ч., решаваме – мн. ч., четем – мн. ч., лекува – ед. ч., летят – мн. ч., редя – ед. ч.
- 4 рисуваме, тропаме, чуваме, закачаме, седим, звъним, смятаме, подреждаме, обличаме, изваждаме
- 5 Птичката пее чудесно. Машинистът кара влака. Слънцето залезе зад хълма. Баба оплете шал и шапка. Учениците отидоха на екскурзия. Вълните се блъскаха в скалите. Децата се пързалият с шейни. Гората се раззелени. Вълкът преследваше жертвата си. Катеричката скачаше от клон на клон.
- 6 припкат, шетат, бързат, се събуди, гледа, се чуди, готови се
- 7 Например: Самолетът лети над облаците. Всекето обича децата. Леля Валя шие рокля. Котенцата играят на двора. Комбайните жънат житото.
- 8 Огънят гори. Слънцето свети силно. Чаят много пари.
- 9 мокря – суша, мразя – обичам, топля – изстудявам, радвам се – тъжа, гладувам – храня се, отлепвам – залепвам, спирам – тръгвам, имам – нямам, говоря – мълча, пристигам – заминавам
- 10 иде – ед. ч., свири – ед. ч., отлетяха – мн. ч., скачат – мн. ч., чирикат – мн. ч., са – мн. ч., блести – ед. ч., свисти – ед. ч., има – ед. ч., иде – ед. ч.
- 11 Том гледаше къде ще падне топчето и отиде да го търси. Точно в този момент отдалече се разнесе slab звук от тенекиена тръба. Том бърже съблече дрехата си, смъкна панталоните си, препаса се с тирантите си, затършува между храстите зад гнилия пън, намери там един грубоват лък и стрела, дървена сабя и тенекиена тръба, грабна ги в миг и хукна бос с раззвяваща се риза. Той спря пред голям разклонен бряст, затръби в отговор на сигнала и започна да се промъква на пръсти, като се озърташе насам-натам.

Изговор и правопис на глаголите

- 1 а) ед. ч. – пера, играя, говоря, желая, готовя; мн. ч. – перем, играем, говорим, желаем, готовим; б) ед. ч. – гледам, чувам, давам, обичам, казвам; мн. ч. – гледаме, чуваме, даваме, караме, обичаме, казваме; в) ед. ч. – вървя, мета, греша, търпя, секат; мн. ч. – вървят, метат, грешат, търпят, секат
- 2 четем, пеем, ловят, плетат, чета, пиша, берат 3 б)
- 4 четат, танцуват, да открием, пея, уча, да покорим
- 5 гледам – гледаме, следя – следим, пиша – пишем, рисувам – рисуваме, ритам – ритаме, играя – играем, забавлявам се – забавляваме се
- 6 с правописна грешка – беръ – берат, говориме – говорим, растът – растат, мълчът – мълчат, пишът – пишат; без грешка – чета, следим, броим, пазим, вървят, свирим
- 7 ще копаем, могат
- 8 ще знаеме – ще знаем, копаеме – копаем, ще търсиме – ще търсим, намериме – намерим
- 9 Диктовка.

Части на речта

- 1 а) същ. имена – гума, славей, чаша, вятър, чадър; б) прилаг. имена – вкусна, скоклив, червено, нежна, добър; в) глаголи – пее, гледа, обича, носи, тича
- 2 същ. нар. – село, планина, река, град, къща, баба; същ. соб. – Перник, Рила, Искър, Струма, Мария, Валентин
- 3 Живея в голям град. Духа силен вятър. Кака Катя прави торта. Река Искър се влива в Дунава. Леля Таня е учителка. / град – същ. нар. име, м. р., ед. ч.; вятър – същ. нар. име, м. р., ед. ч.; кака – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; Катя – същ. соб. име; торта – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; река – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; Искър – същ. соб. име; Дунав – същ. соб. име; леля – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; Таня – същ. соб. име; учителка – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.
- 4 същ. нар. имена – молив, стол, пътека, заек, елен; същ. умал. имена – полянка, детенце, корабче, петленце, патенце
- 5 бяло – спр. р., ед. ч.; трънливо – спр. р., ед. ч.; ярко – спр. р., ед. ч.; силен – м. р., ед. ч.; спортна – ж. р., ед. ч.
- 6 синя блуза, дървена беседка, весел смях, вкусна торта, дебел пуловер, дълбоко езеро

7

<i>м. р.</i>	<i>жс. р.</i>	<i>ср. р.</i>	<i>мн. ч.</i>
жълт	жълта	жълто	жълти
сребърен	сребърна	сребърно	сребърни
дълъг	дълга	дълго	дълги
нов	нова	ново	нови
ароматен	ароматна	ароматно	ароматни

- 8 Видях заснежените планини. Ярки звезди блещукаха. Дневната светлина постепенно угасваше. Обичам ароматен чай. Слънцето е огромно кълбо.

- прил. име: *заснежени* – ж. р., мн. ч.; *ярки* – ж. р., мн. ч.; *дневната* а – ж. р., ед. ч.; *ароматен* – м. р., ед. ч.; *огромно* – спр. р., ед. ч.; същ. име: *планини* – ж. р., мн. ч.; *звезди* – ж. р., мн. ч.; *светлина* – ж. р., ед. ч.; *чай* – м. р., ед. ч.; *слънцето* – спр. р., ед. ч.;
- 9 Индивидуален отговор 10 горя – ед. ч., чета – ед. ч., рисувам – ед. ч., синеят – мн. ч., чукат – мн. ч., смесвам – ед. ч. 11 Индивидуален отговор
- 12 Ивайло купи кисело мляко. Мартин обича шоколадови бисквити. Караме нова кола. Гледахме побелелите върхове. Сивото врабче се сгущи.
- 13 Радвах се на малкото еленче. Кафявите мечета се боричкаха. Мама чете интересна книга. Купиха ми червено балонче. Играхме с водна топка.
- 14 Индивидуален отговор
- 15 път – пътувам, свирня – свиря, четене – чета, говорене – говоря, писане – пиша, валеж – вали, пеене – пея, стоеж – стои, лек – лекувам, обич – обичам
- 16 б) 17 в) 18 а)
- 19 Зимата мина. Пекна пролетното слънце. Запяха капчуците. Нацъфтяха дърветата. Вечер над срещната къща изплуваше луната и някъде в сенките се чуваха котешки гласове. Различни. Ту тънички, ту по-дебели, провлачени, жални или сърдити. В такива вечери Мър-мър сядаше на терасата и дълго слушаше.

Думите при общуване

- 1 мъдър – умен, внимателен – учив, говоря – приказвам, бавен – тромав, плача – рева
- 2 духа вятър, вее виелица; ледена вода, замръзнала река; чувам викове, слушам песни
- 3 топлина – жега, старец – дядо, смел – безстрашен, бърз – припрян, върви – ходи, харесвам – обичам
- 4 Самолетът излиташе в небето. Лъхаше топъл вятър. Децата обядваха на масата. Рибарят улови два шарана. Татко шофираше внимателно по магистралата. / Думите са глаголи.
- 5 Обичам да разглеждам пъстри картички. Мъдрият човек ни изслуша. Умната лисица заличи следите си. Сладкопойното славейче отлетя. Зимата е много студена. Децата бяха облечени в удобни дрехи. Предаването по телевизията беше забавно. Вали проливен дъжд. / Думите са прилагателни имена.
- 6 Грейна топло слънце. Поя лек ветрец. Дърветата се раззелениха. Прелетните птички се завърнаха от юг. Щъркелите тракаха с клюновете си. Децата посрещаха настъпващата пролет.
- 7 а) скучен; б) мълчи; в) топъл; г) хладно
- 8 Сестра му е лекарка. Брат му си купи къща. Отивам в гората за дърва. Децата тръгнаха на училище. Отива ли ми новата блузка?
- 9 1 изр. – 11 думи; 2 изр. – 6 думи; 3 изр. – 6 думи; 4 изр. – 10 думи
- 10 Баща му е инженер. Котето не искаше да скача. Къде са ми играчките? Ходи ли на кино? Не искам да пия чай.
- 11 Влез с добро, излез с добро. Каквото повикало, такова се обадило. Приятел в нужда се познава. Който не работи, не трябва да яде. Да би мирно седяло, не би чудо видяло.
- 12 а) 13 Диктовка.

Изречения

Изречения в българския език

- 1** Пипи тръгваше на утринна разходка. Котаракът носил на краля дивеч. Царят тържествено седнал на трона си. В гората весело чуруликат птички. Ники изпрати на баба си картичка.
- 2** 1 – 7 думи, 2 – 9 думи, 3 – 9 думи, 4 – 4 думи, 5 – 10 думи
- 3** Който не работи, не трябва да яде. Сговорна дружина планина повдига. Добрите комшии са повече от роднини.
- 4** Индивидуален отговор.
- 5** Влакът спря на гарата. Ученикът отива на училище. На дървото кацна птичка. Момчето отиде в гората. Детето върви по тротоара.
- 6** Брат ми е телевизионен техник. – 5 думи; Майка му работи на компютър. – 5 думи; Трябва да отида до пощата. – 5 думи; Ще ходите ли на екскурзия? – 5 думи; Обичате ли да слушате народна музика? – 6 думи
- 7** Иван е написал вярно изреченията.
- 8** Ето го, от юг дохвърка нашият приятел щърка. И подгънал дълъг крак весело затрака пак.
- Над полета и дъбрави кръгове красиви прави. Изпълнява той по дваж много сложен пилотаж,
- Устремява се напред плавно като самолет. А на борда казват лани заборани.

Съобщителни изречения

- 1** Индивидуален отговор.
- 2** На стобора кукуригаше пъстьр петел. Зайчето се скри в зелената трева. Котаракът дебнеше врабчета до храста. Кученцето тичаше между дърветата и лаеше птиците. Пуякът крачеше важно из двора.
- 3** Индивидуален отговор **4** 3 изречения
- 5** Топло слънце грее навън. Лили пее народна песен. Планинското поточе ромоли наблизо. Малките риби плуват в аквариума. Страхливото зайче се скри в храстите.
- 6** Еленътолови лек шум. Вдигна глава. Наостри уши и се ослуша. Шумът се усили. Еленът разбра, че е в опасност и побягна.
- 7** Индивидуален отговор **8** 10 изречения.

Въпросителни изречения

- 1** Индивидуален отговор
- 2** Къде отлетяха птиците? Кой свири на цигулка? Кога духа вятър? Колко са участниците в конкурса? Дали Ева участва?
- 3** Дали децата се прибраха? Кога всички се научиха да карат ски? Звънецът би ли? Кой отидоха в парка? Дали момчетата взеха раницата?

- 4) А – 2 въпр. изр.: Милена, изпра ли носната си кърпичка? А защо не си я сложила на слънцето да изсъхне? Б – 3 въпр. изр.: Колко книжки си прочел от твоята библиотека? Защо лъжеш? Нали в библиотеката имаш 60 книжки? В – 2 въпр. изр. + заглавието: Какво? Труден ли ти се вижда въпросът?
- 5) Индивидуален отг.
- 6) В класа дойде нова ученичка. Учителката я постави на чина до Ванко. Ванко помълча, помълча, а после тихично каза:
- Аз мога да свиря на пиано, да се въртя на един крак, да ловя риба. А ти какво можеш?
 - Да слушам учителката! – отвърна новата ученичка.
- 7) Дребосъчето страшно се изплаши. Ами ако Карлсон по навик изчезне за няколко часа? Ами ако родителите на детето се върнат вкъщи и видят своята Гюлфия в ръцете на Дребосъчето?
- Но този път не стана нужда да се вълнува силно. Карлсон не го оставил да чака дълго.

Изреченията при общуване

- 1) а – съобщ., б – въпрос. 2) б) 3) в)
- 4) 10 изр. 1 – съобщ.; 2 – въпрос.; 3 – въпрос.; 4 – съобщ.; 5 – въпрос.; 6 – съобщ.;
7 – съобщ.; 8 – въпрос.; 9 – съобщ.; 10 – съобщ.
- 5) а) Слушали хората новите песни на гъдуларя. И клатели учудени глави. Спрат, уж за минута, на крак, па току се забравят, поседнат, унесат се – и в очите им блеснат сълзи от радост.
- Майстор гъдулар, откога се изучи тъй да свири? – питаха те. Престанали вече да се присмиват на Грозя. И хвърляли сребърни пари в паничката на момъка.
 - б) Изведнъж колата над нас се разклати. Дългоушко ревна. И наблизо чухме гласове познати. И пред нас застана баба Цоцолана. И бащи, и майки, и чичо Захари, и кола голяма със друго магаре. Баба Цоцолана отдалеч подхвана:
- Абе, Патилане, ти какво направи?
 - Нищо, бабо, нищо. Всички сме си тук весели и здрави.
- 6) Кога минзухарите цъфтят? Мама отиде ли на работа? Чичо Данчо свири ли на китара? С мушици ли се хранят лястовиците? Кога самолетът кацна на летището?

Чочо и Фани

- а) – Чочо, какво правиш? – (въпр.)
 – Слагам тор на ягодите, Фани. (съобщ.)
 – А пък ние вкъщи ги посыпваме с пудра захар. (съобщ.)

6) След мача

- С какъв резултат завърши мача? (въпр.)
- Нула на нула. (съобщ.)
- За кого? (въпр.)

в) **Защо се оглеждаш**

- Едно дебело момче се оглежда в огледалото. (съобщ.)
 – Защо се оглеждаш? (въпр.) – пита го майка му. (съобщ.)
 – Казаха ми, че съм слаб ученик. (съобщ.)

8 Къде отлетяха лястовиците? С какво се храни кълвачът? Защо на щъркелите са дълги краката и клюнът? Защо мечките спят зимен сън? Къде живее вълкът?

Правилно писане на думите и изреченията

- 1** а) лейка, зайка, майка, чайник, пейка; б) ед. ч. – полицай, порой, славей, трамвай, тролей, герой; мн. ч. – полици, порои, славеи, трамваи, тролеи, герои
- 2** В гората се чуваха гласовете на славеите. Качих се на трамвай за три спирки. Посетихме паметника на героите от войната. Един полицай ни спря за проверка на документите. Пътят имаше много завои.
- 3** фризьор, кънкъор, район, Йонко, Петъо, Ванъо, боксьор, майор
- 4** Тарльо, Зайо Байо, Охльо Бохльо
- 5** Ванъо е шофьор. Вальо е боксьор. Колъо е майор. Стойо е танцьор. Йонка е фризьорка.
- 6** Майка му е учителка. Баша му е лекар. Видяхме се на улицата. Иван не искаше да тича. Гласовете им се чуваха от стаята.
- 7** а) аг-не, са-мо-лет, ка-на, лай-ка, ма-йор, о-рел, пал-то, бу-ря, те-ле-ви-зор, слон;
 б) аг-не, са-молет, само-лет, ка-на, лай-ка, ма-йор, орел (не се пренася), пал-то, бу-ря, те-левизор, телеви-зор, слон (не се пренася)
- 8** кон, елен, слон, влак
- 9** ма-шина или маши-на, слън-це, орел (не се пренася), лей-ка, тан-циор
- 10** моркови, чорапи, снега, хляба, града, пантофи, шоколади, сладоледи, мъже, ножа
- 11** сладък, гладък, гъба, лъва, гълъби, жирафи, жаба, шапъ, младежи, таралежи
- 12** Закарахме колата в автосервиз. Купихме топъл хляб. Обичам течен шоколад.
 Ще пътуваме с кораб по река Дунав. Моите приятели живеят в град Плевен.
- 13** Гъбите никнат след дъжд. Лъвчетата в зоопарка се боричкаха. Обичам сладки черешки. Врабчетата кацаха на розовия храст. Леля Надка отиде в град Пловдив. Теменужка, Славка и Стефка са приятелки. Владко, Живко и Славчо отидоха за риба.
- 14** вода – воден, сънувам – сън, въздух – въздутен, гора – горски, въже – въжен, месо – месен, пътуване – път, легло – лèг
- 15** Пътеката бе стръмна. Лисицата се приближи до насипа. Комайните жънха в полето. Пих студена вода. Децата изтичаха около стотина метра.
- 16** ловък – ловки, дълъг – дълги, гладък – гладки, малък – малки, нисък – ниски, грапав – грапави, плосък – плоски, лепкав – лепкави, гърбав – гърбави, сладък – сладки
- 17** Имах тежък ден. Чичо Асен е добър лекар. Александър използваше дърводелски метър. Гледах филм за един много ловък тигър. Тази мисъл не му даваше покой. /тежък – тежки, метър – метри, добър – добри, ловък – ловки, лекар – лекари, тигър – тигри, Александър – Александра, мисъл – мисли

- 18 Обичам да чета приказки. Тичам, тичам, а не мога да го стигна. Трябва да изпера, да прибера и чак тогава да играя. Децата тичат и скачат по поляната. В небето летят птици. Конете тичат бързо. Пиленцата кълват зърнца. Момичетата от моя клас искат да танцуват.
- 19 играя – играем, пея – пеем, чета – четем, летя – летим, плета – плетем; викам – викаме, отварям – отваряме, взимам – взимаме, събувам – събуваме, съобщавам – съобщаваме
- 20 Ние пътуваме за Варна. Ние четем бързо. Ние говорим английски език.
- 21 Диктовка.
- 22 Живея в град Созопол. Спускахме се със ски по пистите под връх Малъвица. Селото се намираше на левия бряг на река Искър. До град София се издига планината Витоша.
- 22 – Мартине, къде отиваш?
 – Отивам на кино.
 – Кой филм ще гледаш?
 – Още не знам. Гледа ми се приключенски филм.

Какво научихме за българския език

- 1 б)
- 2 м – зв. съгл., а – гласен, ѹ – зв. съгл., к – беззв. съгл., а – гласен; в – зв. съгл., о – гласен, д – зв. съгл., а – гласен; ж – зв. съгл., е – гласен, р – зв. съгл., а – гласен, в – зв. съгл.; ш – беззв. съгл., о – гласен, ф – беззв. съгл., ъ – не е звук, о – гласен, р – зв. съгл.; дж – зв. съгл., о – гласен, б – зв. съгл.
- 3 буря – 4 зв., 2 сп.; гъол – 3 зв., 1 сп.; змия – 5 зв., 2 сп.; лейка – 5 зв., 2 сп.; джунгла – 6 зв., 2 сп.; Юлия – 6 зв., 3 сп.
- 4 дълъг – дълги, свеж – свежи, обувка – обува, млад – млади, ризка – риза, сглобка – сглобява
- 5 ловец – лов, петел – Пётльо, единица – един, борец – боря, ръка – ръчен, гласовит – глас
- 6 А колибката цяла светнала като малък дворец. Мурджа заскачал и залаял от радост. Нито студ, нито мъка усещали вече двамата приятели.
- 7 малък – малки, глупав – глупави, дълъг – дълги, палав – палави, жалък – жалки, рошав – рошави
- 8 същ. имена – щастие, дъга, сияние, звезди, поляна; прил. имена – червено, усмихнат, горд, запъхени, зеленчукови; глаголи – свалям, изкачвам, свиря, помагам, посреща
- 9 същ. имена – слънцето, гора, мрачината, пънове, гората, тръпка, дъбове, буки, борове, потоците, лед, сняг, земята; прил. имена – тъмната, гнилите, ледена, оголените, черните, скованi, гъст, едър; глаголи – залезе, мълчеше, светеха, пролази, зашумяха, запяха, загълъхаха, се стелеше
- 10 Патиланчо Панчо снощи гост посрещна.
 Пристигна от Варна братовчед му Слави.
 Тази сутрин рано пред нашта дружина Панчо го представи.

- ера,
о
оя
аме,
заме
пото
раша.

сен,
н,

ост.

и,

ове,
ите,
и,
- Патиланци! – рече – Братовчед ми Слави иде отдалече. Но аз му разказах за нашето царство. И сега го водя другар да ни стане. Кажи, нали може, бате Патилане?
- 11 гора – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; доктори – същ. нар. име, м. р., ед. ч.; гостенче – същ. нар. име, спр. р., ед. ч.; здраве – същ. нар. име, спр. р., ед. ч.; пчели – същ. нар. име, ж. р., мн. ч.; грозде – същ. нар. име, спр. р., ед. ч.; мода – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; юнак – същ. нар. име, м. р., ед. ч.; тояга – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; ръце – същ. нар. име, ж. р., мн. ч.; дружина – същ. нар. име, ж. р., ед. ч.; чешми – същ. нар. име, ж. р., мн. ч.
- 12 същ. имена: въздух – м. р., ед. ч.; магаре – спр. р., ед. ч.; баира – м. р., ед. ч.; чудо – спр. р., ед. ч.; славеи – м. р., мн. ч.; поток – м. р., ед. ч.; прил. имена: чистия – м. р., ед. ч.; сивото – спр. р., ед. ч.; невиждано – спр. р., ед. ч.; сладкогласни – м. р., мн. ч.; бистрият – м. р., ед. ч.
- 13 Веселина живее в град София. Мартин обича да ходи на фитнес.
Иван лови риба на реката.
- 14 1 изр. – въпрос.; 2 изр. – съобщ.; 3 изр. – въпрос.; 4 изр. – съобщ.; 5 и 6 изр. – въпрос.
- 15 Аз скочих от радост. Уплаших котака. Той рипна пред мене. Докато го зърна, път на баба мина, но тя не се върна. Излезе отвънка и пое по пътя. Тръгнах подир нея.
- 16 Котаракът Мърчо реши да се поразходи. Скочи от терасата. Озова се на улицата. Вдигна опашка и смело тръгна напред.
- 17 – Кристиан е много внимателен.
– Слънцето стопли земята.
– Татко е много трудолюбив.
– Котката улови мишката.
– Пътят се виеше из планината.
- 18 аз говоря – ние говорим, аз вървя – ние вървим, аз чета – ние четем,
аз следя – ние следим, аз мигам – ние мигаме, аз раста – те растат, аз пълзя – те пълзят,
аз мета – те метат, аз летя – те летят, аз крася – те красят